

Fail Tipolojisinden Risk Değerlendirme, Önleme ve Müdahale Programlarına Kadın Cinayetleri

Femicide from Perpetrator Typology to Risk Assessment, Prevention and Intervention Programs

 İsmail Altan Tülü¹

¹Düzce Üniversitesi, Düzce

ÖZ

Dünya genelinde çok sayıda kadının hayatına mal olan kadın cinayetlerinin büyük bir bölümü, mevcut veya eski eş veya hukuken birlikte yaşayan kişiler olarak tanımlanan yakın partner tarafından işlenmektedir. Yakın partner cinayeti ile ilgili çok sayıda risk faktörü bulunsu da cinayete yönelik en güçlü belirleyiciler; kontrol edici davranışlar sergileme, tehdit, tecavüz, ayrılık ve ateşli silaha sahip olmadır. Kadın cinayeti, bir kavga sonucunda işlenmekte ve sıklıkla aile içi çatışmalar, kıskançlık, intikam, ayrılık ve boşanma bağlamında ortaya çıkmaktadır. Kadınlar psikolojik, ilişkisel, sosyoekonomik ve kendi ailesi ile ilgili faktörler nedeniyle şiddet içeren ilişkide kalmaya, cinayet riskiyle yaşamaya devam etmektedir. Bu riski önlemeye yönelik geliştirilmiş risk değerlendirme araçları Batı'da uzun yıllardır kullanılmaktadır. Süreç daha çok kolluk kuvvetine odaklanma eğiliminde olmasına rağmen, artık acil servis çalışanları da önleme çalışmalarında yüksek etkinlik göstermektedir. Ülkemizdeki kadın cinayeti sayısındaki artış göz önüne alındığında, ulusal düzeyde hem yakın partner şiddeti hem de yakın partner cinayetine yönelik risk faktörlerinin belirlenmesi elzem görünmektedir. Ancak, Türkiye'de bu konuyla ilgili yapılmış çalışma sayısının yok denecek kadar az olması dikkat çekicidir. Yakın partner şiddetiyle ilişkili ölümler hakkındaki veriler ile en iyi mevcut kanıta dayalı programlar ve politikalar birleştirilerek, şiddet riskini artıran tarihsel ve toplumsal faktörler de dahil olmak üzere toplum odaklı çözümler üretilebilir.

Anahtar sözcükler: Kadın cinayetleri, kadına yönelik şiddet, risk değerlendirme, yakın partner cinayeti, yakın partner cinayeti-intihar

ABSTRACT

A substantial proportion of femicides worldwide—resulting in the loss of numerous women's lives—are committed by intimate partners, defined as current or former spouses or legally cohabiting partners. Although multiple risk factors are associated with intimate partner homicide, the strongest predictors include controlling behaviors, threats, sexual violence, relationship dissolution, and access to firearms. Femicide often occurs following a conflict and frequently emerges in the context of family disputes, jealousy, revenge, separation, or divorce. Women often remain in abusive relationships and live with the risk of femicide due to psychological, relational, socioeconomic, and familial factors. Risk assessment tools designed to prevent such violence have been in use for many years in Western countries. While these processes traditionally focus on law enforcement, emergency service personnel have increasingly demonstrated high effectiveness in prevention efforts. Given the rising incidence of femicide in Türkiye, it is essential at the national level to identify risk factors associated with both intimate partner violence and intimate partner homicide. By integrating available evidence-based programs and policies with data on deaths related to intimate partner violence, community-centered solutions can be developed, taking into account historical and societal factors that elevate the risk of violence.

Keywords: Femicide, violence against women, risk assessment, intimate partner homicide, intimate partner homicide-suicide

Giriş

Kişinin onurunu, özgürlüğünü ve haklarını kısıtlayan, insan haklarının ihlali olarak değerlendirilen kadına yönelik şiddet, dünya genelinde önemli bir sosyal sorun olarak halen devam etmektedir. Bu şiddetin büyük bir oranı mevcut partner tarafından gerçekleşmektedir. Yakın partner cinayeti (intimate partner homicide), genellikle mevcut veya eski eş veya hukuken birlikte yaşayan kişiler olarak tanımlanan yakın partner tarafından işlenen ölümcül şiddet saldırısıdır. Bu tür cinayet, genellikle kadınların kadın oldukları için susturmak amacıyla erkekler tarafından kasten öldürülmesi olarak tanımlanmaktadır. Kadın cinayeti (femicide), yasal veya tıbbi bir terim olmaktan ziyade, politik bir terimdir çünkü kadın cinayetinden daha fazlasını kapsamaktadır. Terim, sadece erkek failleri değil, kadın düşmanlığını normalleştiren devlet ve yargı yapılarını da sorumlu tutmaktadır. Kadın cinayeti sadece kadınların kadın oldukları için erkekler tarafından öldürülmesini değil, aynı zamanda ister cinayetin işlenmesi ister faillerin şiddet eylemlerine göz yumulması isterse de devletin kadın vatandaşlarının güvenliğini sağlama sorumluluğunu ihmal etmesi yoluyla olsun, devletin bu cinayetlerdeki sorumluluğunu da ifade etmektedir. Kullanımı, araştırmacıların şiddetin cinsiyete dayalı doğasını ortaya koyan terminolojileri tanımlamaya başladığı 70'lerin sonlarına dayanmaktadır. Bu şiddet türü, küresel anlamda binlerce kadının hayatına mal olan ve gelecekte de devam etmesi beklenen ciddi bir sorundur. Dünya genelinde her yedi cinayetten biri yakın partner ilişkisi içerisinde gerçekleşmekte ve tüm kadın cinayetlerinin üçte birinden fazlası da yakın partner tarafından işlenmektedir (Guatemala Human Rights Commission [GHRC] 2009, Spencer ve Stith 2018, Vatnar ve ark. 2018, Zara ve Gino 2018, Enander ve ark. 2021, Garcia-Vergara ve ark. 2022, Luque Gonzalez ve ark. 2022, Whittington ve ark. 2023, Brodie 2024, WHO 2024).

Küresel anlamda dört tür kadın cinayetinin olduğu ifade edilmektedir. Bunlar: (1) Gerçek olan veya iddia edilen cinsel veya davranışsal bir ihlal için genellikle ailenin bir erkek üyesi tarafından işlenen "namus cinayeti"; (2) Hindistan'ın bazı bölgelerinde, yeni evli kadının çeyiz ile ilgili çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle kayıncı tarafından öldürülmesiyle gerçekleşen "çeyizle ilgili kadın cinayeti", (3) Mağdurun çok fazla tanımadığı biri tarafından işlenen kadın cinayeti ve (4) Mevcut veya eski eş tarafından işlenen kadın cinayeti şeklindedir (WHO 2012). Mevcut veya eski eş tarafından işlenen kadın cinayeti, diğer kadın cinayetleri içerisinde daha yüksek bir oranda görülmektedir. Bu tür cinayette genellikle daha önce yoğun biçimde yaşanmış aile içi şiddet, özellikle fiziksel şiddet söz konusudur (Spencer ve Stith 2018, Harper 2022, Lengerli Topcu ve ark. 2022).

Kadın cinayeti ile ilgili çok sayıda risk faktörü tanımlanmaktadır, fakat cinayetin oluşumu karmaşık bir süreçtir. Birbirleriyle örtüşen çok sayıda özelliği de içinde barındıracak şekilde zamanla gelişmektedir. Ancak cinayeti, risk faktörleri bağlamına oturtmak ve suç anında hangi faktörlerin riskle ilgili olduğunu ayırt etmek zor olabilmektedir. Dahası, risk faktörleri genellikle durumsal olmaktan ziyade, kişisel olarak tanımlanmaktadır. Bu da değişmez ve basitleştirilmiş bir risk anlayışına yol açabilmektedir (Enander ve ark. 2021). Kişisel risk faktörlerinin ötesinde, yakın partner cinayeti için genel risk faktörleri veya yakın partner şiddetinin kadın cinayetine nasıl dönüştüğü hakkında daha az şey bilinmektedir. Ceza adalet sisteminin ve ilgili kuruluşların, kadın cinayetlerini azaltmak ve önlemek için risk temelli yaklaşımlar geliştirmelerine ve iyileştirmelerine olanak sağlamak amacıyla belirlenen genel risk faktörlerini çok iyi anlamak gerekmektedir (Messing ve ark. 2021b). Kadın cinayetlerinin en güçlü yordayıcısı daha önce erkek tarafından yoğun bir şekilde eşine karşı sergilenen fiziksel şiddet olsa da cinayete yönelik en güçlü belirleyicilerin kontrol edici davranışlar sergileme, tehdit, tecavüz, ayrılma ve ateşli silaha sahip olma ile silahla tehdit etme olduğu görülmektedir (Spencer ve Stith 2018, Enander ve ark. 2021, Messing ve ark. 2021b).

Kadın cinayetini, özellikle yakın partner cinayetini ulusal alanyazında her yönüyle ayrıntılı olarak ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu anlamda bu çalışmanın, ulusal alanyazında yapılacak çalışmalara öncü olacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle, bu derlemede kadın cinayetinin en güçlü belirleyicileri olan kontrol edici davranışlar sergileme, tehdit, tecavüz, ayrılma ve ateşli silaha sahip olma ile silahla tehdit etme gibi genel risk faktörleri güncel araştırma bulgularıyla özetlenmiş, yakın partner cinayeti faillerinin özellikleri ve tipleri anlatılmış, cinayet-intihar olgusu özetlenmiş, mağdurların özellikleri aktarılmış, suça yönelik risk değerlendirmesi verilerek, müdahale programları ve önleme programları kısaca ifade edilmiştir.

Kadın Cinayetine Yönelik Güçlü Belirleyiciler

Kontrol Edici Davranışlar Sergileme

Zorlayıcı kontrol; psikolojik manipülasyon (gaslighting), sosyal izolasyon, aşağılama, küçümseme, tehdit, teknoloji destekli kontrol, ısrarlı takip, ekonomik şiddet, fiziksel şiddet ve/veya cinsel şiddet gibi kısıtlayıcı düzenleme kalıplarıyla karakterize edilen bir şiddet biçimidir (Tyson 2020, Kassing ve Collins 2025). Zorlayıcı kontrol, aile içi şiddeti, münferit fiziksel şiddet olaylarından ziyade, kadınları ve çocukları tuzağa düşüren, süregelen bir tahakküm davranışı olarak yeniden çerçevelendirmektedir (Gruev-Vintila ve Rurka 2024). Kontrol edici davranışlar sergileme ve kıskançlığın temelinde, kadına sahip olma duygusu yatmaktadır. Bazı vakalarda, failin kıskançlık duygularında ve kontrol edici davranışlarındaki artış, failin, kurbanın başka biriyle tanıştığını keşfetmesiyle tetiklenmektedir (Enander ve ark. 2021).

Erkeklerin eşlerini öldürmelerine ilişkin açıklamaların neredeyse tamamı tek bir kavram etrafında dönmektedir: Kontrolü yeniden ele geçirmek için nihai araç olarak şiddet sergileme (Graham ve ark. 2022). Mağdur tarafından "hissedilen kısıtlama" kontrol sürecinin merkezindedir. Ancak, bu kısıtlama iki farklı kısıtlama türü de yaratmaktadır: bağıllık yoluyla kısıtlama ve zorla kısıtlama. Bağıllık yoluyla kısıtlama, kişinin kendisi veya partneri tarafından evlilik ve ebeveynlik kültürel geleneklerini sürdürmesi için kısıtlanma sürecini içermektedir. Zorla kısıtlama ise, kişinin partneri tarafından hedefli ve sistematik bir şekilde tamamen kontrol edilme sürecini içermektedir (Crossman ve Hardesty 2018). Zorlayıcı kontrol yaşayan kadınlar, yakın partner şiddetinin her biçimini daha yüksek tehlike seviyesinde yaşamaktadır (Dichter ve ark. 2018). Zorlayıcı kontrol, fiziksel yakın partner şiddetiyle, ayrıca, sonraki fiziksel yakın partner şiddetinin oluşumu ve şiddetiyle de yüksek derecede ilişkilidir (Hilton ve ark. 2023). Zorla kısıtlama, erkeklerin kişisel yaşamlarında kadınlara hükmetmek için kullandıkları daha önce ifade edilen bir dizi strateji veya taktiği kapsamaktadır. Bu strateji ve taktiklerle kadının günlük faaliyetlerinin küçük yönleri bile izlenmekte ve kontrol edilmektedir. Bu durum genellikle kadının izole olmasına ve partnerine bağımlı hale gelmesine yol açmaktadır (Tyson 2020). Ayrıca bu tür taktikler, potansiyel açıdan, gelecekte ölümcül şiddete yakın bir şiddet veya ölümcül şiddet için çok büyük bir risk oluşturmaktadır (Vinas-Racionero ve ark. 2025).

Faillerin kontrol edici davranışları, cinayetten yıllar önce fark edilmektedir. Bazı durumlarda, failerin bu kontrol edici davranışları, cinayetten önce, örneğin kurbanı takip etmeye başladığında daha da artmaktadır (Enander ve ark. 2021). Cinayet sonrası kurbanın aile üyeleri ve arkadaşlarıyla yapılan görüşmelerde, kadınların hepsinin zorlayıcı kontrol deneyimlediğini ve çoğunun, ölümleri sırasında bir miktar özerklik kazanma sürecinde olduklarını ortaya koymaktadır. Tüm vakalarda ortak tema, mağdurların aylarca veya yıllarca süren fiziksel ve/veya duygusal şiddete rağmen, özerkliklerini korumak veya yeniden kazanmak için ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmalarıdır. Bunun da en somut örneği ayrılmayı düşünmektir. Özerklik kazanmak, sadece kocadan ayrılmakla ilgili değildir. Bunun yerine, öz değerlerini yeniden keşfetme ve ilişkide neyin kabul edilebilir neyin kabul edilemez olduğuna dair sınırlar koyma sürecinin de son adımı gibi görünmektedir (Eriksson ve ark. 2022). Buna karşılık, fail psikolojisi olarak eş, karısını ayrıltan caydırmak için daha şiddetli tehditler savurabilmektedir (Buss ve Duntley 2011, Einiö ve ark. 2023).

Tehdit

Şiddet içeren tehditlerin çoğu, birine veya bir şeye zarar verme veya şiddet uygulama niyetinin ifadesi olarak tanımlanmaktadır. Mağduru öldürmeye yönelik sözlü ifadeler veya tehditler, failerin mağduru öldürme niyetini açıkça veya dolaylı olarak ortaya koyduğu tüm ifadeleri kapsamaktadır. Çoğu gerçek şiddete dönüşme de tehdit eden kişilerin bir kısmı şiddet uygulamaya devam etmektedir. Tehdit edenin ruh sağlığı, tehdidi uygulamaya yönelik bir planı olup olmadığı, motivasyonu, silaha erişim, madde kötüye kullanımı ve saldırıda bulunup bulunmadığı gibi kavramlar, tehdit değerlendirmesinin nasıl yapılması gerektiği hususunu oluşturmaktadır (Mitchell ve Palk 2016, Rumpf ve ark. 2024).

Tehdit eden kişilerin cinayetten önce ne ölçüde ruh sağlığı sorunlarından muzdarip olduğu ve klinik özelliklerinin ne olduğuyla ilgili çok az şey bilinmektedir. Yakın partner cinayeti failleri, kendi davranışlarında bir sorun olmadığını, tersine, eşlerinin davranışlarında sorunlar olduğunu düşünmektedir.

Onlara göre, bu da onları şiddete yöneltmektedir (Brown ve Hampson 2009). İsveç'te, 2000-2016 yılları arasında yakın partner cinayeti işlemiş 48 fail ile yapılan çalışmada, bu kişilerin %36'sının cinayetten önceki yıl içinde, %23'ünün de cinayetten önceki ay içinde, birinci basamak sağlık hizmeti ortamında teşhis edilen ruhsal veya davranışsal bozukluklarının olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bu kişilerin %9'unun cinayetten önceki ay içinde, %25'inin de cinayetten önceki yıl içinde bir ruhsal veya davranışsal bozukluk tanısı ile bir hastanede ayaktan tedavi gördüğü tespit edilmiştir. Ek olarak, bu kişilerin %16'sının cinayetten önceki ay içinde, %21'inin de cinayetten önceki yıl içinde bir ruhsal veya davranışsal bozukluk tanısı ile yatarak tedavi gördüğü saptanmıştır (Lövestad ve ark. 2024). Bazı olgularda ise fail, diğer kişiler tarafından "uyumlu", "şefkatli", "çalışkan" ve "iyi huylu" olarak tanımlanmaktadır. Ancak, bazı kişiler de failin suç işlenmeden hemen önce, ruh halinde, davranışlarında veya alışkanlıklarında "görünüşte bir değişiklik" olduğunu bildirmektedir. Bu vakalarda, yakın partner cinayeti-intiharının yaygın tetikleyicileri arasında suçlu takıntısı, ayrılma korkusu ve cinsel kıskançlık yer almaktadır (Pottinger ve ark. 2019). Erkek kıskançlığında eş şiddetine yol açan üç tetikleyici söz konusudur: sosyal baskı, kadınların işgücüne katılımı ve cinsel ilişkiye girmeyi reddetme. Üçüncü tetikleyici olan cinsel ilişkiye girmeyi reddetme, kocaların sadakatsizlik suçlamaları yoluyla zorla ilişkiye girmesine neden olabilmektedir (Buller ve ark. 2023).

Tecavüz

Çoğu kültürde evlilik, cinsel ilişkilerin onaylanması için bir temel oluşturmaktadır. Ancak, evliliklerde cinsel şiddet ve fiziksel saldırganlık geleneksel olarak gri bir yasal alan da yaratmaktadır. Dünyadaki kadınların %15-71'i çoğu kez eşleri tarafından cinsel şiddete uğramaktadır (Demirbaş 2018). Zor kullanarak girilen cinsel ilişkinin bilinen yıkıcı sonuçlarına rağmen, evlilik içi tecavüz birçok ülkede ceza hukukunun dışında, yasal belirsizliğin gölgesinde kalmış ve yaygın olarak hoşgörüyle karşılanmış "normal" bir durum olarak görülmektedir. Nijerya'da erkekler, cinselliğin, kadının kocasına karşı bir yükümlülüğü olduğuna inandıkları için evlilik içi tecavüzü kabul etmemektedir (Okedare ve ark. 2024). Martin ve arkadaşlarına (2007) göre, cinsiyet rollerine ilişkin sosyalleşme hem erkeklerde hem de kadınlarda cinsel saldırıyı destekleyici inançları da beslediğinden, daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip bireyler, evlilik içi cinsel saldırının etkilerini en aza indirmeye ve yaşanan olayı da cinsel saldırı olarak adlandırmama eğilimi sergilemektedir.

20. yüzyıldan itibaren çoğu devlet, evlilik içi tecavüzü suç saymıştır (Banerjee ve Rao 2022), fakat halen suç saymayan ülkeler de bulunmaktadır. Çoğu Afrika ve Güney Asya'da olmak üzere, Hindistan, Afganistan, Fas, Cezayir, Suriye, İran, Ürdün, Libya, Mısır, Umman, Myanmar, Birleşik Arap Emirlikleri, Yemen, Kuveyt, Suudi Arabistan, Bangladeş, Kamerun, Çad, Gine, Güney Sudan, Etopya, Eritre, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Uganda, Malavi, Botsvana, Madagaskar, Tanzanya, Sri Lanka, Brunei, Haiti, Bahamalar, Jamaika, Tacikistan ve Çin gibi ülkelerde evlilik tecavüzüyle ilgili yasal bir madde bulunmamaktadır (Wikipedia 2025).

Evlilikte cinsel şiddet hem erkek hem de kadın tarafından deneyimlense de yaşanan kriz, çoğunlukla kadınlar tarafından üstlenilmektedir. Çift arasında sıklıkla yaşanan taciz edici ilişkiler, kronik şiddeti devam ettiren kısır bir döngünün içine girer ve bu durum, çoğu toplumda sosyokültürel ve politik ideolojilere göre de değişiklik gösterir. Örneğin, evlilik kurumunun yorumları, erkek ve kadın cinselliğine ilişkin geleneksel bakış açıları ve karı-koca arasındaki ilişki dinamiklerine ilişkin kültürel beklentiler, rızaya dayanmayan evlilik içi cinselliği cezalandırılabilir bir suç olarak sınıflandırılması konusunda endişe verici bir isteksizliğe yol açmaktadır. Bazı toplumlar bir kadının bekaretini evlilik sırasında kazanılan veya teslim edilen bir "meta" olarak görmektedir. Bu nedenle kocanın, karısının cinselliğine "sahip olduğu" kabul edilir ve bu nedenle koca, rızaya dayanmayan cinsel ilişki yaşamakla suçlanamaz. Koca her istediğinde cinsel ilişkiye girmek, kadının "asli görev"idir ve "gerçek tecavüz" yabancılar tarafından gerçekleştirilir. Diğer kültürel klişe ise, evliliğin tek amacının üreme olduğunu düşünmektir. Bu da cinsel ilişkiyi her türlü biçimde "beklenen" hale getirmektedir (Tarzia 2021, Banerjee ve Rao 2022, Rao ve ark. 2022). Çok sayıda kadın, evlilikteki "görev"lerinin bir parçası olarak tecavüze katlanmak zorunda kalmaktadır. Bazıları ise bunun "normal" olduğunu düşünmektedir. (Ullman ve ark. 2024). Tarzia'ya (2021) göre bu düşünce, kültürel beklentiden kaynaklanmaktadır. Evlilik içinde kadınlardan cinsellik beklemek, erkeklerin "hak"ıdır. Ayrıca toplumsal normlar, kadınların erkekleri memnun etmesi ve kendi istekleri dışında bile onları tatmin etmesi gerektiğini dikte etmektedir. Kültürel destek, erkekleri, kadınlar üzerinde şiddet içeren cinsellik aracılığıyla

erkekliklerini tanımlamaya teşvik etmektedir. Böylece kocanın, karısı üzerindeki gücü ve kontrolü kolaylaşmaktadır (Ullman ve ark. 2024).

Birçok toplumda, evlilik muafiyeti kuralının varlığı ile kültürel inanç ve uygulamalar bir araya gelerek, evli kadınların kocalarıyla cinsel ilişkiyi reddetme hakkını ellerinden almaktadır. Bu "kural"lara uyulmaması durumunda da koca tarafından karısına karşı ölümcül veya ağır bedensel yaralanmalarla sonuçlanan şiddet uygulanmaktadır. Koca, cinselliği kadına karşı bir silah olarak kullanmakta ve cinsel tatmin yaşamak için de tecavüze kalkışmaktadır. Eşin günlük alkol tüketimi tecavüz riskini daha da artırmaktadır. Kocasının her gün alkol aldığını bildiren kadınların ciddi cinsel şiddete maruz kalma riski ortalama 2,9 kat daha fazladır. Şiddetin diğer türlerinin sürekli yaşanıyor olması, ciddi cinsel şiddet riskini de oluşturmaktadır. Ciddi cinsel şiddet yaşama riski, daha yoğun psikolojik şiddetin olduğu zamanlarda 1,8 kat, ekonomik şiddetin olduğu zamanlarda 5,6 kat ve fiziksel şiddetin olduğu zamanlarda da 2,1 kat daha fazla yaşanmaktadır. Ciddi fiziksel şiddette olduğu gibi, ciddi cinsel şiddet de zamanla artmaktadır. Kadınların yakın partneri tarafından tecavüze uğrama yaygınlığı, yaşam boyu tahmini olarak %9'dur. Kadının cinsel reddi, darp ve cinayet için önemli bir risk faktörüdür. Bu tür bir risk faktörünün başlattığı olgularda mağdurlar, 23-55 yaş aralığında yer almaktadır ve genellikle düşük sosyoekonomik düzeye sahip kişilerden oluşmaktadır. Saldırganlar ise 28-60 yaş aralığındadır ve suçu işlemek için bıçak ve pala gibi her türlü kesici aleti kullanmaktadır. Yaşanan yoğun mağduriyete rağmen, birçok tecavüz vakası yetkililere bildirilmemektedir. Çünkü, mağdurlar ile tanıklar, bu konuları aile içi özel meseleler olarak düşünmekte ve kocanın, evlilik içinde otorite ve kontrol sağlama ayrıcalığı olarak görmektedir (Breiding ve ark. 2014, Spivak ve ark. 2014, Adinkrah 2021, Ullman ve ark. 2024). Bazı olgularda evlilik içinde görülen sapkın davranışlar, ayrılık için bir zemin oluşturmaktadır (Horn ve ark. 2024).

Ayrılık Yaşama veya Terk Edilme

Evlilikle kurulan birlikteliklerin on yıl öncesine kıyasla artık çok daha kolay sonlandırıldığına ve ayrılmalar ile terklerin sıklaştığına dair kanıtlar giderek artmaktadır (Adinkrah 2021). Yakın ilişkilerdeki çatışmaların, potansiyel olarak ölümcül partner şiddetine dönüşmesi, mağdurlar için büyük bir güvenlik riski oluşturmaktadır. Ayrılmalar, şiddet tırmanışının dinamikleri açısından mağdur için savunmasız bir aşamayı da temsil etmektedir. Cinayet açısından en tehlikeli zaman aralığı, kadınların şiddet içeren bir ilişkiden ayrılmaya çalıştıkları zamandır. Cinayetlerin büyük çoğunluğu boşanma sürecinde gerçekleşmektedir. Boşanma davası açıldıktan hemen sonra veya birkaç sene devam eden boşanma davasından sonra bile cinayet işlenebilmektedir. Cinayetlerin bazıları planlıyken, bazıları da uzlaşmanın gerçekleşmemesi sonucunda plansız, anlık gerçekleşmektedir (Altınova ve ark. 2023). Failler mevcut olan ilişkinin ayrılmayla bitmesi sonrasında kaybedecek hiçbir şeyin olmadığına inandıklarında, şiddetin cinayete dönüşme riski, failin ilişki üzerindeki kontrolü bırakma isteğinden daha yüksektir. İlişkinin sona ermesi tehdidi, failde hızla artan fiziksel şiddete neden olmaktadır. Bu da failde, ilişkinin geri kazanılabileceğini sandığı bir kontrol kaybı hissi oluşturmaktadır (Kafonek ve ark. 2022, Horn ve ark. 2024).

Erkekler boşanmayı kabullenememektedir. Sonrasında da ısrarlı takip, sözlü ve fiziksel taciz, şiddet, eve dinleme cihazı yerleştirme, eşini ve yakınlarını hem kamusal alanda, iş yerinde hem de evde tehdit etme veya öldürmeye teşebbüs etme gibi davranışlar sergilemektedir (Altınova ve ark. 2023). Bazı ilişkilerde daha önce birkaç kez ayrılık veya ayrılık tehdidi yaşanmaktadır. Bu da yaklaşan bir ayrılığın, yakın partner cinayeti oluşum aşamasının bir parçası olup olmadığını ayırt etmeyi daha da zorlaştırmaktadır. Mahkeme kayıtlarında bu durum, genellikle partnerlerin "fırtınalı bir ilişki" yaşaması olarak tanımlanmaktadır. Bu terimin çeşitli ima edilen anlamları söz konusudur. Bazen her iki partnerin de ilişki sorunu ve yüksek düzeyde çatışma yaşaması anlamına gelirken, bazen de yakın partner şiddetinin özünü oluşturan baskınlık kurma, zorlayıcı kontrol davranışları sergileme ve şiddet uygulamaya atıfta bulunmaktadır (Enander ve ark. 2021).

Ayrılık, fiziksel olarak uzaklığı beraberinde getirmesine rağmen, şiddet bir şekilde devam etmektedir. Ayrılık sonrasında erkek, telefon, mesaj ve mektup gibi teknoloji ve iletişim kanalları kullanarak, akraba veya arkadaş gibi araçları devreye sokarak veya boşanmayı reddetme, asılsız iddialarda bulunma ve ortak hesaba erişimi engelleme gibi hukuk sistemi aracılığıyla taciz davranışlarına devam etmektedir. Boşanma yaşayan bireyler arasında yakın partner şiddeti riskinin, evliliğin sona ermesinden önce mi yoksa sonra mı daha yüksek olduğu ve boşanmadan sonra riskin zamanla ne ölçüde azaldığı belirsizdir. Boşanmakta olan

kadınların %4,5'i, altı yıllık takip süresi boyunca, kocaları tarafından gerçekleşen fiziksel saldırı nedeniyle suç mağduru olmaktadır. Boşanmakta olan kadınların %1,27'si de 7 yıllık takip süresi boyunca en az bir kez eşinin fiziksel saldırıda bulunması sonucu yaşadığı yaralanmalar nedeniyle yatarak tedavi görmektedir. Fiziksel saldırı riski, boşanmadan önceki yılda daha da artmaktadır. Cinayet olasılığı ise, ayrılık sonrasında artmaktadır. Cinayetlerin hemen hemen yarısı, ayrılık yaşadıktan sonraki iki ay içinde gerçekleşmektedir. Cinayet girişiminden kurtulanların, güvenlik ve iyileşme yolunda ek destek olarak, koruma tedbiri aldirmaları gerekebilmektedir (Kivisto 2015, Markwick ve ark. 2019, Abrunhosa ve ark. 2021, Einiö ve ark. 2023, Wilson ve ark. 2023, Avieli 2025). Mağdura zarar vermeye ilgili önceki tehditler, cinayet riskini dört kat artırmaktadır. Öte yandan, silahla ölüm tehdidi riski de yedi kat artmaktadır. Bunun nedeni, silahlı bir tehdidin aynı zamanda failin bir silaha erişimi olması anlamına gelmektedir. Bu durum ise, cinayet riskini 11 kat artırmaktadır (Spencer ve Stith 2018).

Silaha Doğrudan Erişim ve Silahla Tehdit Etme

Erkekler, hakimiyetleri veya erkeklikleri tehdit edildiğinde, kontrolü yeniden ele geçirmek için orantısız bir şekilde silah kullanma eğilimi sergilemektedir. Yakın partner şiddeti bağlamında ateşli silahlar, tehdit etme, zorlama ve sindirme için kullanılmaktadır (Fridel ve Zimmerman 2022, Sullivan ve ark. 2025). Yoğun aile içi şiddet yaşayan kadınların yaklaşık dörtte biri ateşli silahla tehdit edilmektedir. Ayrıca, bu kadınların sekizde biri de eşlerinin kendilerine karşı silah kullanacağından korkmaktadır. Ateşli silah bulundurma veya silaha erişme, şiddetin derecesini ve cinayet olasılığını artırmaktadır (Zeoli ve ark. 2016, Sullivan ve Weiss 2017, Abrunhosa ve ark. 2021, Kafka ve ark. 2021, Wallin ve ark. 2022). Bu tür bir riske karşı koruma tedbiri talep eden kadınların yarısından fazlası, eşleri tarafından vurulmakla tehdit edilmektedir (Lynch ve ark. 2022). Silahla tehdit, bazen açık bir şekilde bazen de örtük bir şekilde gerçekleşmektedir. Yakın partner şiddeti yaşayan kadınlar arasında, yaşam boyu açık ve örtük ateşli silah tehdidinin yaygınlığının araştırıldığı çalışmada, kadınlar, kendilerini silahla tehdit eden erkek partnerlerini, olayların %69'unda "öfkeli/mantıksız/aşırı üzgün" ve %39'unda ise "sakin" olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, bu kişilerin, olayların %49'unda alkol/uyuşturucu etkisi altında oldukları ve olguların çoğunun da kimsenin olmadığı, özel yerlerde gerçekleştiği bildirilmektedir (Sullivan ve ark. 2025).

Çok az ülkede, aile içi şiddetle suçlanan, bu suçtan hüküm giyen veya bu suçu işleme eğilimi gösteren kişilerle ilgili olarak, ateşli silaha sahip olmayı ele alan mevzuat bulunmaktadır (Zeoli ve ark. 2020). Silah sahibi olmaya izin verilen ülkelerde, ateşli silahlara erişimi engelleyen yasaların varlığı, eş cinayetlerindeki düşüşü de açıklamaktadır (Park ve ark. 2025). ABD yüksek düzeyde aile içi şiddet oranlarına sahip olmasının yanı sıra, ateşli silah sahibi olan çok fazla sayıda insanın da olması nedeniyle, ateşli silahların yakın partner şiddetinde oynadığı zararlı rolü azaltmak için yakın partner suçu işlemiş kişilerin ateşli silahlara erişimi sınırlandıracak şekilde çeşitli politikalar uygulamaktadır. Bu doğrultuda, Aile İçi Şiddeti Önleme Yasası, bu kişilerin ateşli silah veya mühimmat satın almasını veya bulundurmasını yasaklamaktadır. Yasa, yakın partner şiddetiyle ilişkili olarak, yaralanma ve cinayet riskini azaltabilse de yasanın yerel ve bölgesel düzeyde icrasının, değişken olması nedeniyle zor olduğu bildirilmektedir (Goodyear ve ark. 2020, Wallin ve ark. 2022). Çoğu olguda ateşli silah sahibi olma hakkındaki veriler (ateşli silahların nasıl elde edildiği, ateşli silahların türü ve sayısı ve mağdurun ateşli silaha sahip olup olmadığı), dava dosyalarına tutarlı bir şekilde kaydedilmemektedir. Ayrıca, ateşli silahla tehditler de polise bildirilmediği için silah hakkında bilgiler kaydedilememektedir. Ateşli silah, yakın partner cinayeti için kritik bir risk faktörü olmasına rağmen, konuya ilişkin anlayışımız sınırlıdır (Messing ve ark. 2021b).

Eş Cinayetlerinin Spesifik Özellikleri

Eş cinayetlerinin spesifik özelliklerinin incelenmesi, ölümcül risk taşıyan durumlarının erken tespiti açısından büyük önem taşımaktadır (Haouari ve ark. 2024). Daha önce de ifade edildiği gibi, yakın partner cinayeti her iki cinsiyette de görülmesine rağmen, cinayeti işleyenlerin çoğu erkektir.

Yakın Partner Cinayeti İşleyen Erkekler

Mahkeme kayıtları kadın cinayeti olgusunun yaşandığı çiftlerin ortalama 14 yıl beraber yaşadıklarını

göstermektedir. Yakın partner cinayeti failleri büyük oranda (%86) evli erkeklerden oluşmaktadır. Çiftlerin yarısından fazlası ilişkiyi, cinayetten yaklaşık sekiz ay önce sonlandırmaktadır (Vinas-Racionero ve ark. 2025). Öldürmeye teşebbüs ve öldürme, en çok boşanma aşamasında (%81) görülmektedir. Öldürmeyi tetikleyen unsurlar arasında reddedilme ve kıskançlık yer almaktadır. Cinayetlerin bazıları takip sonucu planlı işlenirken, bazıları da kocanın karısıyla barışmak istemesi, ancak kadının bunu reddetmesi üzerine çıkan tartışma sonunda işlenmektedir (Enander ve ark. 2022, Altınova ve ark. 2023). Ortaokul üstü eğitim düzeyine sahip (%57), genellikle 40'lı yaşlarda olan bu kişilerin çoğunun, psikiyatrik öyküsü (%81) veya adli geçmişi (%85) bulunmamaktadır. Sadece %19'u psikoaktif bir madde kullanmaktadır. Faillerin %67'sinin partnerlerine karşı şiddet geçmişi ve %19'unda da cinayet tehdidi söz konusudur. Cinayetlerin çoğu gün içinde (%43), evde (%45), sokakta (%37), kamuya açık bir yerde (%29), tek başına (%95), dürtüsel olarak (%48) ve tek bir yöntemle (%81) işlenmektedir. Cinayeti işlemek için failler, ateşli silahlar ve künt nesneler de dahil olmak üzere birçok keskin ve sivri uçlu alet kullanılmaktadır. Öldürme aracı olarak birinci sırada bıçak, ikinci sırada ise ateşli silah yer almaktadır. Cinayet sırasında erkeklerin kontrolünü kayb ettikleri ve eşlerini birden fazla kez bıçakladıkları veya ateş ettikleri görülmektedir. Erkekler boşanma sürecinde eşlerini öldürdükten sonra, ölen kişinin bedenine farklı şekillerde davranabilmektedir. Nadir olarak, zincirle boğma veya demirle yakma gibi diğer yöntemler de kullanılmaktadır. Çocuk sahibi olmak bile bu cinayetleri engelleyememektedir. Bazen cinayet çocuğun önünde işlenmektedir. Failler cinayetten sonra genellikle birileriyle irtibata geçmekte ve partnerlerini öldürdüklerini itiraf etmektedir. Sadece birkaç fail suçunu inkâr etmekte ve daha da azı suçlarını gizlemektedir. Ancak, failin kurbanlarını öldürdüğünü kabul ettiği durumlarda bile, mahkemedeki anlatılarının sorumluluğu en aza indirecek şekilde kurgulandığı görülmektedir. Vakaların %76'sında eş cinayetlerinin failleri cezai olarak sorumlu bulunurken, %19'u ise adli takipsizlik kararının bir parçası olarak bir psikiyatri hastanesine yatırılmaktadır (Enander ve ark. 2022, Altınova ve ark. 2023, Mellouki ve ark. 2023, Haouari ve ark. 2024, Treves-Kagan ve ark. 2024).

Bazı vakalarda sadece kadın hedef olmamakta, kadının ailesinden biri veya birileri, arkadaşı veya varsa yeni partnerini de hedef olabilmektedir (Altınova ve ark. 2023). Bazı vakalarda ise, koca önce karısını, sonra çocuklarını ve en sonunda da kendisini öldürmektedir. Tüm ailenin ölümü ile sonuçlanan bu tür cinayetler, aile cinayeti (familicide) olarak adlandırılmaktadır. Aile cinayetleri çoğunlukla 30'lu veya 40'lı yaşlardaki erkekler tarafından işlenmektedir. Suçlular arasında depresyon, psikoz veya paranoya, kişilik bozukluğu, obsesif davranışlar ve madde bağımlılığı gibi ruhsal problemler yaygındır. Eşine şiddet gösteren erkeklerin yarısında alkol veya yasadışı madde kullanımının olduğu ve suçu maddenin etkisiyle işledikleri belirlenmiştir (Demirbaş 2019). Cinayete yakın zamanda veya olay anında ilişki sorunları (%74-83) ve ayrılık (%75-85) söz konusudur. Vakaların %67-72'sinde fail ve tüm kurbanlar aynı evi paylaşmaktadır. Suçluların %49-73'ü kurbanlarını öldürmek için ateşli silah kullanmaktadır. Cinayetten sonra intihar ederek ölen aile katillerinin oranı, yalnızca cinayet-intihar örneklerini içeren çalışmalar veya girişimde bulunulan ve tamamlanan intiharları ayırmayan çalışmalar hariç olmak üzere yarı orandadır. Faillerin üçte biri de intihar notu bırakmaktadır (Karlsson ve ark. 2021).

Alanyazın, yakın partner cinayeti işleyen erkek faillerin heterojen bir yapıda olduğunu bildirmektedir. Bu doğrultuda da farklı fail tipleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ABD'de aile içi cinayetler üzerine yapılan ilk çalışma olan ve katillerle derinlemesine görüşmeler içeren Adams'ın (2007) çalışmasına aittir. Çalışmada Adams, eşlerini öldüren erkeklerin, kıskanç, madde kullanan, maddi motivasyonu olan, intihara meyilli ve kariyer suçlusu olmak üzere beş grupta sınıflandırılabilirliğini öne sürmüştür. Bir diğer sınıflama çalışması olan Elisha ve arkadaşlarının (2010) sınıflamasında ise failler, cinayete ilgili olarak sergiledikleri farklı motivasyonlara rağmen, bazı ortak temalar paylaşmaktadır. Bu temalar temelinde erkek failler üç şekilde tanımlanmaktadır: ihanete uğrayan, terk edilen ve zorba failler. İhanete uğrayan eş katillerinde, geçmişte yakın partner şiddeti bulunmamaktadır. Bu kişiler, partnerlerinin, aile yapısını bozduklarını düşündükleri için onları cezalandırmak amacıyla cinayet işleme eğilimindedir. Terk edilen eş katilleri ise, sınır kişilik bozukluğuna sahip ve partnerine bağımlı kişilerdir. Partnerinin ayrılmak istemesi ya da ayrılması cinayetin tetikleyicisi olmaktadır. Zorba eş katilleri de şiddet eğilimli ve duygusal açıdan dengesiz bireylerden oluşmaktadır. Suçlu bir yaşam tarzına sahip olan bu erkekler, partnerleri üzerinde kontrol sahibi olma arzusuna bir yanıt olarak cinayet işlemektedir.

Kvisto'nun (2015) önerdiği yakın partner cinayeti tipolojisi de akıl hastası, kontrolsüz/düzensiz, kronik tacizci ve aşırı kontrollü/katatimik alt tipler şeklinde dört fail profilinden oluşmaktadır. Akıl hastası failler, diğer alt tiplerle en az ortak özelliği paylaşan grubu oluşturmaktadır. Bu kişiler yoğun olarak psikotik bozukluk veya duygudurum bozukluğu tanısı almakta ve suç anında da şiddetli bir biçimde bu tanıya ait belirtiler göstermektedir. Bu grupta yer alan failler, diğer gruptakilere göre daha yaşlıdır. Cinayetten önce madde kötüye kullanım yok denecek kadar azdır. Diğer alt tiplerde sıklıkla gözlemlenen terk edilme, kıskançlık ve haset gibi ilişkisel ve motivasyonel özellikler, şiddetli ruh sağlığı bozukluğu olan faillerde mevcutsa bile, diğer gruptakilere göre çok düşük seviyededir. Bu kişiler tarafından işlenen yakın partner cinayetiyle ilişkili ölümler, genellikle diğer aile üyelerini de içermektedir. Kontrolsüz/düzensiz alt tipinde yer alan failler, anksiyete bozukluğu tanısı ile daha az akut psikopatoloji gösterme eğilimindedir. Sınırdaki kişilik bozukluğu bu kişilerde daha belirgindir. Bu kişiler hem yakın partnerlerine hem de başkalarına yönelik epizodik ve duygusal şiddet göstermektedir. Aynı zamanda bu kişilerde, yoğun bir biçimde terk edilme ve kıskançlık korkuları da bulunmaktadır. Daha önce madde kötüye kullanım muhtemeldir ve bu kişiler, cinayetten sonra intihar girişiminde bulunma açısından orta düzeyde risk taşımaktadır. Kronik tacizci alt tipinde yer alan failler ise, diğerlerinin aksine, daha az duygusal düzensizlik göstermektedir. Genellikle, ruhsal bozukluklardan eksen I tanısı almayan bu kişiler, antisosyal veya narsisistik kişilik bozukluğu tanısı almaktadır. Kontrolsüz/düzensiz alt tipinde yer alan kişilerin duygusal ve epizodik şiddetinin aksine, bu gruptakiler hem yakın partnerlerine hem de başkalarına karşı araçsal şiddet uygulama eğilimi sergilemektedir. Terk edilme, bu bireylerde yakın partner cinayetinin yaygın bir tetikleyicisidir ve yaşandığında da intihar riski artmaktadır. Aşırı kontrollü/katatimik erkek yakın partner cinayeti faileri de cinayet öncesi muhtemelen en yüksek düzeyde işlevsellik sergileyen kişilerden oluşmaktadır. Bu kişiler de nadiren Eksen I tanısı almakta ve genelde bağımlı veya şizoid kişilik bozukluğu tanıları taşımaktadır. Şiddet geçmişleri asgari düzeydedir ve daha önce meydana gelen şiddet olayları, beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan, genellikle yıkıcı nitelikte dürtüsel davranış patlaması olarak tanımlanan katatimik krizler tarafından tetiklenme eğilimindedir. Bu kişilerde kıskançlığın aksine, hasetlik daha yüksektir.

Diğer bir fail tipolojisi ise yakın zamanda Vignola-Lévesque ve Léveillé'nin (2022), yakın partner şiddeti faillerinin işleyişini ve psikososyal sorunlarını karakterize eden, temel psikososyal sorunlara göre adlandırdığı tipolojisidir. Bu tipolojide erkekler dört grup olarak, cinayete meyilli terk edilmiş partner, genel olarak öfkeli/ agresif partner, şiddet uygulayan kontrolcü partner ve istikrarsız bağımlı partner şeklinde adlandırılmıştır. Kontrolcü terk edilmiş partner profilinde yer alan kişiler, sadece yakın partner cinayeti failerini içermektedir. Bu erkeklerin tamamı bir ilişki ayrılığı yaşamış ve yaşamları boyunca en az bir kez intihar girişiminde bulunmuştur. Bu profile bulunan bireylerin yarıya yakınının bilinen bir suç geçmişi vardır ve hemen hemen üçte ikisi de alt-aleksitimi işlevselliği şeklinde sadece birkaç aleksitimik özellik göstermektedir. Genel olarak öfkeli/ agresif partner olarak adlandırılan profile yer alan kişiler ise, yalnızca yakın partner cinayeti gerçekleştirmemiş, aynı zamanda yakın partner şiddeti de gerçekleştirmiş faillerinden oluşmaktadır. Bu profiledeki tüm bireylerin bilinen bir suç geçmişi vardır. Bunların yarısı bir ilişki ayrılığı yaşamış, yarıdan fazlası en az bir kez intihar girişiminde bulunmuştur. Bu grupta yer alan kişilerin tamamına yakını aleksitimiktir. Şiddet uygulayan kontrolcü partnerde yer alan kişiler de yakın partner cinayeti failerinin üçte birini ve yakın partner şiddeti failerinin ise üçte ikisini oluşturmaktadır. Bu grup, istikrarsız, şiddete meyilli ve suç dolu bir yaşam tarzına sahip erkeklerden oluşmaktadır. Bu kişilerin yaklaşık üçte ikisinin bilinen bir suç geçmişi vardır ve üçte biri de en az bir kez intihar girişiminde bulunmuştur. Bu profilede yer alan bireylerin hemen hemen beşte biri bir ayrılık yaşamıştır. Bu bireylerin büyük çoğunluğu alt aleksitimi işleyişi sergilemektedir. Son profil grubu olan istikrarsız bağımlı partner profilinde yer alan kişiler arasında, yakın partner cinayeti işleyen failerinin çok az bir kısmı (%13) ve cinayet gerçekleştirmeyen, fakat sadece yakın partner şiddeti uygulayan failerinin büyük bir kısmı (%87) yer almaktadır. Bu kişiler daha önce bir ayrılık yaşamamıştır ve bilinen bir suç geçmişi de bulunmamaktadır. Bu erkekler nadir olarak ilişki dışına taşan, düşük veya orta düzeyde şiddete başvurmaktadır. Bu grupta yer alan kişilerin hepsi aleksitimiktir. Bu kişiler, öfke, kaygı ve depresif belirtilerle başa çıkma ve bunları dile getirme konusunda duygu durumunu düzenleme güçlüğü çekmektedir. Bu da aleksitiminin varlığını açıklamaktadır. Bu grupta yer alan kişilerin yarıya yakını en az bir kez intihar girişiminde bulunmuştur. Laloyaux ve arkadaşlarına (2015) göre, erkeklerde, aleksitimi ve bastırma gibi olumsuz başa çıkma

stratejisinin kullanımı daha yüksek, yeniden değerlendirme stratejisinin kullanımı da daha düşüktür. Aleksitimi, özellikle duyguları sözel olarak ifade etmedeki zorluklarla ilişkilidir.

Yakın partner cinayeti işleyen kişilerin cinayetden önce ceza adalet sistemiyle temaslarının olup olmadığını, olduyrsa da ne ölçüde olduğunu incelemek önemlidir. Bu suçlularının adalet sistemiyle ilişkisine dair az sayıda çalışma olmasına rağmen, daha önce suç kaydı olan faillerin yüzdesine ilişkin tahminler büyük ölçüde değişmektedir. Bu suçlularının suç geçmişlerindeki suç türleri sıklıkla sunulmamaktadır (Zeoli ve ark. 2021). Türkiye’de 2010-2017 yılları arasında meydana gelen 1.000 kadın cinayetinin incelendiği çalışmada, vakaların 45’inde kurbanın şiddet nedeniyle faili daha önce ihbar ettiği, bu kişilerin 24’ünün savcılığa, 21’inin ise karakola ihbarda bulunduğu belirlenmiştir. Vakaların 39’unda bu durumun sadece bir kez, 6’sında ise en az iki kez yaşandığı tespit edilmiştir. Bu süreç sonucunda, 45 vakanın 22’sinde faile ceza verildiği görülmüştür. Toplam 1.000 vakanın 464’ünde failin yakalandığı, 177’sinde kaçtığı, 146’sında teslim olduğu ve 211’inin de intihar ettiği anlaşılmıştır. 1.000 vakanın sadece 40’ında, failin sabıka kaydıyla ilgili bilginin olduğu fark edilmiştir (Koç 2022). Bu da bize, eşini öldüren kişilerin cinayetden önce Türk Adalet Sistemi tarafından tanınmadığını göstermektedir.

Önemli yaygınlığa sahip bir diğer yakın partner cinayeti tipolojisi de failin cinayetden sonra intihar ettiği erkeklerden oluşmaktadır. İlişkinin bozulması sonucu ayrılık yaşayan veya terk edilen erkeklerin büyük çoğunluğu, yaşamları boyunca en az bir kez intihar girişiminde bulunmaktadır. Son bir yıl içinde bir ilişki bozulması bildiren erkeklerin, son iki haftada intihar etme düşüncesi bildirme olasılıkları %82 daha fazladır. Bu bulgu, özellikle yakın zamanda intihar düşüncesi öyküsü olmayan ve bir yıl içerisinde ilişkisinin bozulduğu bilinen erkeklerde intihar düşüncesinin izlenmesi gerektiğinin altını çizmektedir (Vignola-Lévesque ve Léveillé 2022, Wilson ve ark. 2025).

Yakın Partner Cinayeti Sonrası İntihar Eden Erkekler

Yakın partner cinayeti-intihar (intimate partner homicide-suicide), psikoloji, sosyoloji ve ceza adaleti alanlarındaki sistematik incelemelere rağmen, karmaşık ve nadir olarak görülen trajik bir olaydır. Nadir görülmesi nedeniyle, yeterince incelenmemiş bir araştırma alanıdır ve bu konu üzerine yapılan mevcut çalışmalar, genelde tanımlayıcı olma eğilimindedir. Çalışmalar, epidemiyolojik ve sosyal bilimlerdeki nicel gelişmelerle aynı hızda ilerlememektedir. Bağlamin, yakın partner cinayeti-intiharını nasıl etkilediği henüz incelenmemiştir. Cinayet ve ardından intihar, ülkeler ve bölgeler arasında değişen özellikler göstermesine rağmen, bu eylemde bazı örüntü ve benzetmeler de söz konusudur. Bu kişiler, cinayet sonrası çoğunlukla ateşli silah kullanmaktadır ve genellikle intihar öncesinde yanlarında psikotrop madde bulundurmaktadır. Cinayet bir kavga sonucunda işlenirken, sıklıkla aile içi çatışmalar, sahiplenme/kıskançlık, intikam, ayrılık ve boşanma bağlamında ortaya çıkmaktadır. İntiharların büyük çoğunluğu cinayetden hemen sonra gerçekleşmekte, yarından fazlası da önceden tasarlanmaktadır (Spencer ve Stith 2018, Rouchy ve ark. 2020, Kafonek ve ark. 2022, Vatnar ve ark. 2022, Zimmerman ve ark. 2022, Cavlak ve ark. 2023, Gonçalves ve ark. 2023, McCoy ve ark. 2023, Oya ve ark. 2023, Borsay ve ark. 2025). Failler genellikle erkek, kurbanlar ise genellikle kadındır. Kurbanlar faillerden daha gençtir (Demirbaş 2019, Peker Güneş ve Tülü 2024).

Cinayet-intihar olguları ile daha güçlü bir şekilde ilişkili olduğu tespit edilen risk faktörleri, cinsiyet, ayrılma sürecinde olma veya ayrılma, şiddet geçmişi ve partnerle ilgili çatışmalar, bir hukuki anlaşmazlığa dahil olma, azınlık bir etnik gruba mensup olma, sabıka kaydı ve kişilik özellikleri veya bozukluklarıdır (Prévost ve Léveillé 2025). Faillerin yarısından fazlasında ruhsal problemler görülmektedir. Kadın cinayetlerinin neredeyse beşte biri, failin eşini ve/veya annesini ve kendisini öldürdüğü, ilişkili bir aile üyesinin öldürülmesini içeren cinayet-intiharlarıdır (Johnston ve ark. 2024). Cinayet-intihar faillerinin tanıdık kişileri öldürme olasılığı daha yüksektir. Cinayet-intihar eylemleri genellikle aile içi bir ortamda işlenmektedir. Eşler ve/veya çocuklar bu suçun en sık mağdurlarıdır. Bu nedenle fail ve mağdur(lar) birbirine ne kadar yakınsa, cinayet-intihar riski de o kadar yüksektir. Aileden birini öldürmek, intihar olasılığını %294 kat artırmaktadır. Biyografik faktörler, çocukluk dönemi ruhsal travmatik yaşantıların olduğu zorlu bir geçmişin yanı sıra, suç eyleminden kısa bir süre önce stresli ve/veya travmatik olaylara veya durumlara maruz kalmayı ortaya koymaktadır. Ateşli silah kullanmayı tercih eden ve eylemlerini önceden tasarlayan failler, genellikle kıskançlık ve fedakârlık arasında gidip gelen motivasyonlarla yönlendirilmektedir. Fail, bir uçta partnerine yönelik şiddetli kaynaşma, ona sahip olma ve onu kontrol etme ihtiyaçlarıyla, diğer uçta da onu

şiddetli bir şekilde reddetme ve yok etme arzuları arasında gidip gelmektedir. Eşini yok etmek isterken yaşadığı yoğun olumsuz duygular, şiddet içeren davranışlara ve sonrasında cinayete, hatta intihara veya cinayet-intihara neden olabilmektedir (Sachmann ve Johnson 2014, Fridel ve Zimmerman 2019, Rouchy ve ark. 2022).

Yakın partner cinayeti-intiharının yaygınlığı, örüntüleri ve etiyolojisinin bilinmesi, yakın partner kadın cinayetlerini durdurma çabalarını desteklemekte ve yasa koyucuların da bu olgu hakkındaki düşünce biçimlerini genişletmede çok önemli görünmektedir. Türkiye’de yakın partner cinayet-intiharları, kadın cinayetlerine paralel olarak artmasına rağmen, yapılan araştırmalar neredeyse yok denecek kadar azdır. Yakın bir tarihte bu konu ile ilgili olarak yapılan ilk araştırmada, elektronik haberler aracılığıyla Türkiye’de 2000-2019 yılları arasında 226 yakın partner cinayet-intiharı vakasının, kadın cinayetlerinin %13’ünü oluşturduğu belirlenmiştir. İntihar girişimlerinin beşte birinin, cinayetten hemen sonra gerçekleştiği tespit edilmiştir. Faillerin %59’unun mağdurun mevcut eşi, ayrı yaşadığı eşi veya eski eşi olduğu, %48’inin 40 yaş üstü olduğu, %68’inin en az lise mezunu olduğu ve %35’inin de işçi olarak bir işte çalıştığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu kişilerin 37’sinin cinayet (%23), cinayete teşebbüs (%8), adam yaralama (%15), eşe saldırı ile darp (%8), uyuşturucu satışı (%31) ve hırsızlık (%8) suçlarından sabıka kayıtlarının olduğu görülmüştür. Cinayet-intiharlarının büyük bir çoğunluğu (%84) ateşli silahla gerçekleşmektedir. Olayların %67’sinde atış sayısı birden fazladır ve fail, vakaların %58’inde kadının başını hedef almaktadır (Cavlak ve ark. 2023).

Yakın Partner Cinayeti Sonucu Ölen Kadınlar

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi’ne (UNODC 2021) göre, 2020 yılında dünya genelinde yaklaşık 47.000 kadın ve kız çocuğu, yakın partneri veya diğer aile üyeleri tarafından öldürülmüştür. Bu da ortalama olarak her 11 dakikada bir kadın veya kız çocuğunun, kendi ailesinden biri tarafından öldürüldüğü anlamına gelmektedir (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC] 2021). Birleşmiş Milletler Kadın Ofisi’ne (UNODC 2025) göre bu sayı, 2023 yılında yaklaşık 51.100’e ulaşmıştır. Kadın cinayeti, her ülke ve bölgedeki kadınları ve kızları etkileyen küresel bir krizdir. Yeni rapora göre 2023’te Afrika, tahmini 21.700 kurbanla (100.000’de 2,9 kurban) en büyük mutlak ve göreceli kadın yakın partner ve aileyle ilgili cinayet sayısını kaydetmiştir. ABD ve Avustralya da 2023’te yüksek yakın partner/aileyle ilgili kadın cinayeti oranları kaydetmiştir (sırasıyla 100.000’de 1,6 ve 1,5). Asya ve Avrupa’da ise oranlar (sırasıyla 100.000’de 0,8 ve 0,6) önemli ölçüde daha düşüktür (UNODC 2025).

Dünya çapında öldürülen tüm kadınların yaklaşık üçte biri, mevcut kocası veya eski kocası ya da yakın bir partneri tarafından öldürülse de kadınlara yönelik yakın partner cinayet oranı ülkeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. ABD’de 2018-2021 yılları arasında toplam 3.991 kadın, yakın partneri tarafından hayatını kaybetmiştir (Rowh ve Jack 2024). Avusturya’da 2018 ile 2020 yılları arasında 111 kadın öldürülmüştür. Bunların büyük çoğunluğu da yakın partnerleri tarafından gerçekleşmiştir. Almanya’da aynı dönemde 378 kadın eski partnerleri tarafından öldürülmüştür. İsviçre’de aynı dönemde 63 kadın, eski partnerleri veya aile üyeleri tarafından öldürülmüştür (Wetzstein ve ark. 2024). Avustralya’da 1989-2024 yılları arasında 1.735 kadın, yakın partner cinayetine kurban girmiştir (Miles ve Bricknell 2025). Türkiye’de ise 2010 ile 2019 yılları arasında toplam 2.534 kadının %78’i yakın partner tarafından öldürülmüştür. Faillerin %67’si mevcut eş, %11’i de eski eştir (Ulukaya ve Uçan 2023). Kadın cinayetlerinin sayımı güçlüklerle doludur ve bu tür sayımlara dayanılarak, kadına yönelik şiddetin küresel sorununun niteliği ve kapsamı hakkında iddialarda bulunmak karmaşık bir durumu da ortaya çıkarmaktadır. Bu tür sayımlar farklı sayım uygulamalarını, tanımsal sorunları ve veri boşluklarını da gizleyebilmektedir. Hiçbiri eksiksiz, tutarlı veya uyumlu değildir. Her biri kadın cinayetleri ile ilgili farklı sorunları ortaya koymakta ve kadın cinayetleri hikayesinin farklı bir resmini sunmaktadır (Fitz-Gibbon ve Walklate 2023).

Kadınların yakın bir partner tarafından öldürülme olasılığı, erkeklerden altı kat daha fazladır. Erkekler genellikle kamusal alanlarda tanındıkları tarafından öldürülürken, kadınların daha çok kendilerini en güvende hissetmeleri gereken yerde, evlerinde yakın bir partner tarafından öldürülmektedir. Veriler, kurbanların savunmasızlıklarını önceden tahmin etmelerini sağlayacak özelliklere sahip olmadıklarını göstermektedir. Yaşa özgü analizler, genç ve yetişkin kadınlara yönelik yakın partner cinayet oranlarının eşdeğer olduğunu göstermektedir. Cinayete kurban giden kadınlar ortalama 42 yaşındadır ve failden yaş olarak küçüktür.

Kurban ile fail arasında yaklaşık olarak 13 yıl devam eden ilişkide, vakaların neredeyse tamamında psikolojik şiddet, yarıdan fazlasında da fiziksel şiddet mağduriyeti söz konusudur. Bu kişilerin alt sosyoekonomik düzeye ve düşük eğitim seviyesine sahip olma olasılıkları, yakın partner şiddeti mağduru kadınlara göre çok daha yüksektir. Çoğunda herhangi bir psikiyatrik bozukluk söz konusu değildir (Stöckl ve ark. 2013, Matias ve ark. 2021, Lengerli Topçu ve ark. 2022, Pineda ve ark. 2023, Caman ve Skott 2024, Gu ve Zhong 2024, Vinas-Racionero ve ark. 2025).

Kadın cinayetinde, erkek faile yönelik olumlu tutumlar, günümüz Türkiye'sinde bu ciddi problemle ilgili bir miktar kamu farkındalığı da yaratmaktadır. 80'li yıllarda başlayan kadın hareketleri ve sonrasında kadın örgütleri tarafından farkındalık yaratma kampanyaları, giderek artan kadın cinayeti vakalarına yönelik medyanın ilgisi ve kadınların korunmasını ve suçluların kovuşturulmasına yönelik geliştiren yeni yasalar yer almaktadır (Özdemir-Sarıgil ve Sarıgil 2024). Yakın partner cinayeti, diğer aile içi şiddet biçimlerine kıyasla, genellikle istisnai olarak kabul edildiğinden, önleme programları hala yeterince ele alınmamaktadır (Haouari ve ark. 2024).

Daha önce de ifade edildiği gibi ülkeler arasındaki kadın cinayetine ilişkin sayısal farklılıklar, raporların her zaman mağdur-fail ilişkilerini kaydetmediği, eski partnerler tarafından işlenen cinayetlerin kaydedilmeyeceği ve ölümlere ilişkin verilerin kalitesiz veya eksik olabileceği göz önüne alındığında, bu rakamlar muhtemelen yakın partner cinayetin yaygınlığını olduğundan daha düşük göstermektedir (Stöckl ve ark. 2013). Bu nedenle, yakın partner şiddeti bağlamında cinayete yönelik saldırı riskinin doğru bir şekilde değerlendirilmesi, diğer bir deyişle risk değerlendirilmesinin yapılması hem mağdur hem de toplumun güvenliği açısından son derece kritik bir öneme sahiptir.

Risk Değerlendirme

Yakın partner şiddetinde yüksek riskli vakaları belirlemek ve bunlara müdahale edebilmek için çok sayıda risk değerlendirme aracı geliştirilmiştir. Ancak, erkek partnerler tarafından kadınlara yönelik sergilenen ağır şiddet için özel ölçme araçların bir sentezi tanımlanmamıştır. Bu şiddet türü, diğer eş şiddeti türlerine kıyasla spesifik özelliklere sahiptir ve bireyselleştirilmiş ilgi gerektirmektedir (Garcia-Vergara ve ark. 2022). Yakın partner şiddetine yönelik risk değerlendirmesi nispeten yenidir ve risk değerlendirme araçlarının oluşturulmadıkları ortamlarda temsili ölçme araçlarının (proxy instruments) kullanımı yaygındır. Belirli bir uygulama ortamında hangi risk değerlendirme aracının kullanılmasının uygun olacağını seçerken, tahmini geçerliğe ek olarak, ortam, sonuç, değerlendiricinin becerileri ve bilgiye erişim faktörleri de dikkate alınmalıdır (Messing ve Thaller 2012).

Yakın partner şiddeti bağlamında potansiyel ölümcül ve ölümcül olmayan şiddet vakaları arasında ayırım yapmak için cinayeti tahmin etme gücüne sahip değerlendirme araçlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Yakın partner cinayeti için geliştirilmiş özel risk değerlendirme araçları, bir partnerin diğerine karşı gerçekleştirdiği ölümcül saldırı riskini değerlendirmektedir (Graham ve ark. 2021, Garcia-Vergara ve ark. 2022). Tehlike Değerlendirmesi (Danger Assessment, DA), Göçmenler için Tehlike Değerlendirmesi (Danger Assessment for Immigrants, DA-I), Kolluk Kuvveti için Tehlike Değerlendirmesi (Danger Assessment for Law Enforcement, DA-LE), Tehlike Değerlendirmesi-5 (Danger Assessment-5, DA-5), Tayvan Yakın Partner Şiddeti Tehlike Değerlendirmesi (Taiwan Intimate Partner Violence Danger Assessment, TIPVDA), Şiddetli Yakın Partner Risk Tahmin Ölçeği (Severe Intimate Partner Risk Prediction Scale, SIVIPAS), Öldürücülüğü Belirleme (Lethality Screen) ve H Ölçeği (H-Scale), özellikle ABD'de kullanılan cinayet ve cinayete teşebbüsü tahmin etmeye yönelik özel risk değerlendirme araçlarıdır (Garcia-Vergara ve ark. 2022). Bu risk değerlendirme araçlarının sayısı, yukarıda da görüldüğü gibi fazla olması nedeniyle, içlerinden sadece yaygın olarak kullanılan Tehlike Değerlendirmesi (DA) kısaca açıklanmıştır.

Tehlike Değerlendirmesi, Campbell (1986) tarafından geliştirilen ilk risk değerlendirme aracıdır. İlk versiyonda 15 madde bulunmaktadır. Araç daha sonra güncellenerek madde sayısı 20'ye çıkarılmıştır. Tehlike Değerlendirmesi, bir kadının mevcut veya eski partneri tarafından öldürülme riskini değerlendirmede kullanılmaktadır ve iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, geçen bir yıl içinde fiziksel şiddet ile ilgili üç soru ve silah tehdidi ile silah kullanmaya yönelik iki soru olmak üzere, toplam beş soru bulunmaktadır. Bu bölümde, eş veya eski eş tarafından gerçekleştirilen şiddete yönelik mağduriyetin

yaklaşık tarihleri işaretlenmektedir. İkinci bölümde ise “evet” ve “hayır” yanıtlarından oluşan 20 madde yer almaktadır (örneğin, “fiziksel şiddetin yoğunluğu veya sıklığı geçtiğimiz yıl içinde arttı mı?”, “seni öldürmekle tehdit etti mi?”, “onun sizi öldürebileceğine inanıyor musunuz?”). Tehlike Değerlendirmesi, kaç maddenin doğru olduğuna bağlı olarak dört tehlike seviyesi içermektedir. Bunlar: değişken tehlike (7 ve altı), artmış tehlike (8-13), ciddi tehlike (14-17) ve aşırı tehlikeye (18 ve üzeri). Risk değerlendirme aracına yönelik www.dangerassessment.org adresinde sunulan eğitim modülü, ölçeğin nasıl puanlanacağı konusunda eğitim vermektedir. Ayrıca, farklı puan seviyeleri için puan yorumları ve öneriler de sunulmaktadır. Aracın, İngilizce, Kanada Fransızcası, Portekizce ve İspanyolca gibi değişik dillerde uyarlamaları da bulunmaktadır (Garcia-Vergara ve ark. 2022, Alliance for HOPE International 2023).

Güncellemeler ve kültürel ve bağlamsal uyarlamalarla, zaman içinde yakın partner cinayetine yönelik risk değerlendirme araçları üzerine çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Ancak, çalışmaların çoğu ABD’de yürütülmekte, bu da bulguların dünyanın her yerine eşit şekilde genelleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla diğer ülkelerde de toplumsal ve kültürel özellikler nedeniyle araştırma yapılması gerekmektedir (Garcia-Vergara ve ark. 2022). Ayrıca, ceza adaleti sisteminde konuya ilişkin risk değerlendirmesini öneren veya kullanılmasını zorunlu kılan hükümet, bu tür araçların psikometrik özelliklerini anlamalı, bağlama en uygun ölçme aracını seçmeli ve politikalarında da yüksek riskli vakalara yönelik müdahale programlarını belirtmelidir (Graham ve ark. 2021).

Önleme Programları

Yakın partner cinayetini önleme çabaları, kolluk kuvveti düzeyinde yürütülen müdahalelere odaklanma eğilimindedir. Bunun da en büyük nedeni, mağdurun cinayetten önce bir şekilde kolluğa ihbarda bulunmasıdır. Yüksek riskli mağdurları ve faileri belirlemek ve müdahaleyi geliştirmek için Ölümçüllük Değerlendirme Programı (the Lethality Assessment Program, LAP), Arizona Yakın Partner Riskine Yönelik Değerlendirme için Araç Sistemi (the Arizona Intimate Partner Risk Assessment Instrument System, APR AIS) ve Aile İçi Şiddete Yönelik Yüksek Riskli Gruplar (Domestic Violence High Risk Teams, DVHR) risk değerlendirmesi kullanılmaktadır (Messing ve ark. 2021b). Bu risk değerlendirmelerinden bazıları, yoğunluğu ne olursa olsun gelecekteki herhangi bir şiddet riskini tespit etmeyi amaçlarken, bazıları da yeniden mağduriyeti ve ölüm riskini tespit etmektedir. Özellikle ölümçül risk değerlendirmeleri, mağdurlara, ilişkilerinde ölümçül şiddet riskleri konusunda farkındalık yaratmak ve onları şiddeti önlemeye yönelik hizmetlerle buluşturmak üzere tasarlanmıştır. Bu tür bir değerlendirmenin yaygın olarak kullanılan bir örneği, Ölümçüllük Değerlendirme Programı’dır (Richards ve ark. 2020).

Ölümçüllük Değerlendirme Programı, “Cevap ver. Değerlendir. Bağlan” sloganıyla, eğitilmiş ve sertifikalı ilk müdahale görevlisinin, bir aile içi şiddet çağrısının olduğu yere varmasıyla başlamaktadır. İlk müdahale görevlisi, mağdurun tehlikede olduğuna inanıyorsa veya mağdurun karşı karşıya kalabileceği tehlikeli bir duruma yönelik herhangi bir şüphe varsa, mağdurdan, Ölümçüllük Değerlendirme Programı’nda yer alan kanıta dayalı, “evet”, “hayır” ve “yanıt yok” şeklinde cevaplayabileceği 11 soruyu yanıtlamasını istemektedir. Sorular basittir (örneğin, size karşı hiç silah kullandı mı veya sizi silahla tehdit etti mi?) ve mağdurun, yakın partneri tarafından ciddi şekilde yaralanma veya öldürülme tehlikesinin düzeyine odaklanmaktadır. Bu aşama “cevap ver” kısmını oluşturmaktadır. Daha sonra, mağdurun sorulara verdiği yanıtlar Ölümçüllük Değerlendirme Programı puanlama mekanizmasına göre cinayet riskine işaret ediyorsa, ilk müdahale görevlisi mağdura özel olarak, mağdurun güvenliğinden endişe duyduğunu ve bu gibi durumlarda insanların öldürüldüğünü bildirir. İlk müdahale görevlisi daha sonra, bulunduğu bölgedeki toplum temelli aile içi şiddet hizmet programının yardım hattını arar ve iki müdahaleden biriyle devam eder. Bu aşama ise, “değerlendir” kısmını oluşturmaktadır. Son olarak, yüksek tehlikeli bir mağdur tespit edildiğinde ilk müdahale görevlisi, acil durum güvenlik planlaması yapmak için hemen yardım hattını arayarak, mağduru bulunduğu bölgedeki aile içi şiddeti önleme programına yönlendirir. Bu aşama da “bağlan” kısmını oluşturmaktadır (Maryland Network Against Domestic Violence [MNADV] 2025).

Değerlendirme kısmında yer alan iki aşamadan ilki, mağdurun yardım hattı avukatı ile konuşmak istemesiyle, ikincisi ise konuşmak istememesiyle ilgilidir. Mağdur ilk aşamayı seçerse, avukat ilk 24 saat için bir güvenlik planı yapmak üzere, mağdurla en fazla 10 dakika süren, kısa, yapılandırılmış bir görüşme

gerçekleştirir. Mağdur ve avukat arasındaki telefon görüşmesinde tartışılan eylem planına bağlı olarak, ilk müdahale görevlisi, mağduru bir sığınma evine veya acil bir uzaklaştırma kararı çıkartmak için bir karakola götürmek gibi mağdurun güvenlik planına yardımcı olmak amacıyla, avukat ve mağdurla birlikte çalışabilir. Eğer mağdur ikinci aşamayı seçerse, ilk müdahale görevlisi yine de yardım hattını arar, mağdura avukatla konuşmasını bir kez daha teklif eder ve mağdur ikinci kez reddederse, avukat, ilk müdahale görevlisi aracılığıyla mağdurla güvenlik planı yapar. İlk müdahale görevlisi, mağdurun dikkat etmesi için cinayeti öngören faktörleri gözden geçirir, mağduru bulunduğu bölgedeki toplum temelli aile içi şiddeti önleme programı ile iletişime geçmeye teşvik eder ve mağdurun güvenliğini sağlamak için diğer protokol önlemlerini takip edebilir. Ölümçüllük Değerlendirme Programı, güçlendirme temelli bir model olduğundan, bir avukatla doğrudan görüşmek her zaman mağdurun tercihidir. Hizmet çağrısı sırasında “yüksek tehlikeli değil” olarak değerlendirilen ve yardım aramaya hazır olmayan mağdurlar bile Ölümçüllük Değerlendirme Programı’ndan etkili sonuçlar almaktadır. Bu da onlara, ilişkide şiddetinin arttığını gösterecek uyarı işaretleri hakkında bir fikir vermektedir (MNADV 2025).

Eş şiddetine ve öldürücülüğü değerlendirmeye yönelik rutin onaylanmış tarama araçlarına rağmen, eş şiddeti değerlendirmesi ve gerekli hizmetlere bağlantı, sağlık hizmetleri ortamlarında tutarsızlık göstermektedir. Ölümçüllük Değerlendirme Programı, yakın partner cinayetini önleme bağlamında, sadece kolluk kuvvetine odaklanmamakta, şiddetin sonucunun sağlığa yansımaları olarak acil servis çalışanlarını da hesaba katmaktadır. Bu bakımdan Ölümçüllük Değerlendirme Programı, yakın partner şiddeti farkındalığını artırmak, yüksek riskli yakın partner şiddeti mağdurlarına gerçek zamanlı olarak ihtiyaç duyulan hizmetleri sağlamak ve potansiyel olarak yakın partner şiddeti cinayetlerini azaltmak için sağlık hizmeti ortamında da uygulanabilir bir protokoldür. Bu açıdan yeterli eğitimi alarak sertifika sahibi olan acil servis çalışanları, özellikle hemşireler, toplum temelli aile içi şiddeti önleme programı personeline ek olarak, yakın partner cinayetini önlemede yüksek etkinlik göstermektedir (Howard ve ark. 2025).

Müdahale Programları

Yakın partner şiddetine yönelik gerçekleştirilen müdahalelerin etkililiği tartışması, öncelikli olarak en yaygın iki müdahale programına odaklanmaktadır: Duluth Modeli (DM) ile bilişsel davranışçı terapiler (BDT). Duluth tarzı müdahaleler genel olarak, psiko-eğitimsel bir yaklaşım benimsemekte ve ilişkilerdeki güç ve kontrolün cinsiyet dinamiklerine odaklanmaktadır (Travers ve ark. 2021). DM, ABD ve Kanada’da aile içi şiddete yönelik herhangi bir suçtan hüküm giymiş failler için yaygın olarak kullanılan bir müdahale türüdür. DM, profesyoneller tarafından değil, aktivistler tarafından geliştirilmiştir. DM’nin müdahale için baskın model olması, ancak bilimsel bir temele dayanmaması nedeniyle, model sorunlu olarak görülmekte ve çok fazla eleştirilmektedir. Kültüre özgü özellikler nedeniyle uygulayıcı, ırk, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim gibi çok sayıda değişkeni tanımlayabilmeli, bu farklılıkları onaylayıp, kabul edebilmeli ve kişisel inanç sistemlerinin farkında olmalıdır. DM kapsamı açısından oldukça dardır. Müdahale, yalnızca heteroseksüel yakın ilişkilerde suç işleyen Orta Asyalı, Afrika kökenli Amerikalı, Kızılderili ve Latin kökenli erkekler içindir. Bu, modelin, kadın failleri, eşcinsel ilişkileri veya diğer ırklardan failleri dikkate almadığını göstermektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi, modelin aktivistler tarafından geliştirildiği, bilimsel bir temele sahip olmadığı, sürekli eğitim gerektirmediği ve profesyonel olmayan kişiler tarafından uygulanmak üzere tasarlandığı göz önüne alındığında, DM aracılığıyla, danışanlara kültürel olarak yetkin hizmetler sağlandığına dair çok az kanıt bulunmaktadır. DM, davranış bilimlerinin çok çeşitli alanını dar bir şekilde kullanmaktadır. DM, feminist teoriye ve sosyokültürel güç ve kontrol kavramına dayanmaktadır. Davranış bilimlerindeki diğer disiplinler ve aile içi şiddete ilişkin teorik açıklamalar, yakın partner şiddeti anlayışına dahil edilmemiştir. En çok eleştiri alan kısmı, çok eski olmasıdır ve feminist teori dışındaki önemli güncel araştırmaların modele dahil edilmemesidir (Bohall ve ark. 2016). Öte yandan, BDT müdahaleleri daha çok beceri geliştirmeye ve işlevsiz düşünce ile davranışlara odaklanmaktadır. Her iki müdahale de genellikle gruplar halinde gerçekleştirilmektedir (Travers ve ark. 2021).

BDT’nin yakın partner şiddetinin azaltmadaki etkililiğinin değerlendirildiği ve bütünlük bilişsel-davranışsal ve psikodinamik psikoterapi ile etkililiğinin karşılaştırıldığı bir çalışmada (Lawson 2010), iki tedavi grubu arasında, tedavi sonrası bağlanma boyutları, kişilerarası sorunlar, psikolojik/davranışsal işlevsellik ve genel semptom ve ilişki sıkıntısı açısından farklılıklar incelemiştir. BDT ile bütünlük bilişsel-davranışsal ve

psikodinamik terapi gruplarının, psikoterapi sonrası partner şiddeti, bağlanma ve kişilerarası sorunların ölçümünde, BDT gruplarına kıyasla, bütünleşik bilişsel-davranışsal ve psikodinamik terapi gruplarının önemli ölçüde daha fazla iyileşme gösterdiği ortaya konmuştur. Tersine, BDT grupları, bütünleşik bilişsel-davranışsal ve psikodinamik psikoterapi gruplarına kıyasla, psikolojik/davranışsal işlevsellik ve genel belirti ve ilişki sıkıntısı ölçümlerinde anlamlı ölçüde daha fazla iyileşme göstermektedir. Ayrıca, tedavi grupları arasında, yeniden suç işleme ihtimali açısından anlamlı bir farklılık söz konusudur. Bu anlamda bütünleşik bilişsel-davranışsal ve psikodinamik psikoterapi grupları en düşük ihtimale sahiptir.

Genellikle grup temelli yürütülen BDT'nin etkililiği, bireysel olarak da yürütülen BDT'ye göre çok daha yüksek olmaktadır. Motivasyonel görüşme tekniklerini BDT ile bütünleştiren, esnek, vaka formülasyonuna dayalı, bireysel bir tedavi yaklaşımının, yakın partner şiddeti failleri için standartlaştırılmış grup temelli bilişsel davranışçı yaklaşımından daha etkili olduğu belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili yapılan bir çalışmada (Murphy ve ark. 2017), aile içi şiddet kurumunda hizmet almak üzere başvuran 42 erkek, 20 seans motivasyonel görüşme tekniklerini BDT ile bütünleştiren bireysel tedavi yaklaşımı veya 20 haftalık grup temelli BDT programı almak üzere rastgele seçilmiştir. Tedaviyi kavrama ve seanslara katılımın, motivasyonel görüşme tekniklerini BDT ile bütünleştiren bireysel tedavi yaklaşımında, grup temelli bilişsel davranışçı yaklaşımına göre önemli ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, ikinci çalışma grubunun, ilk çalışma grubundan tutarlı bir şekilde daha büyük faydalar ürettiği de belirlenmiştir. Katılımcıların kendi bildirimleri, her iki grup arasında farklı faydalar olmaksızın, gruplar arasında şiddet davranışında ve yaralanmalarda önemli azalmalar olduğunu ortaya koymuştur. Mağdur raporları ise, gruplar arasında psikolojik şiddette istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, fiziksel şiddet, duygusal şiddet ve partner ilişkisinin düzenlenmesi için orta etki boyutunu aşan farklar da dahil olmak üzere, grup temelli terapiler için daha olumlu sonuçlar ortaya koymaktadır. Grup temelli terapiler, bilişsel çarpıtmalarda, motivasyonel görüşme tekniklerini BDT ile bütünleştiren bireysel tedavi yaklaşım grubuna göre daha etkili olmaktadır. BDT'nin bireyselleştirilmiş uygulaması, seans gündemini belirleme, ev ödevi uygulamaları ve ilişki becerileri eğitiminde zorluklar yarattığını göstermektedir. Sonuçlar, grup müdahalesinde mevcut olan karşılıklı desteğin ve olumlu sosyal etkinin, yakın partner failleri için yararlı olabileceğini göstermektedir.

Bununla birlikte, tekrarlayan yakın partner şiddetini azaltmak için gönüllü olarak yardım arayan bireylere yardımcı olmak amacıyla tasarlanmış terapötik programlar da bulunmaktadır, fakat bu tür müdahalelerin etkililiği henüz net değildir. Yakın partner ilişkisinde şiddet uygulayan ve gönüllü olarak yardım arayan bireyler arasında, şiddet davranışını azaltmada grup temelli BDT ile bilinçli farkındalık temelli stres azaltma grup terapisinin etkililiğinin karşılaştırıldığı bir çalışmada (Nesset ve ark. 2020), 67 katılımcı, birinci grup olan grup temelli BDT'ye, iki bireysel seans ve ardından 15 grup seansı olmak üzere, toplam 17 seans içerecek şekilde katılım göstermiştir. İkinci grup olan bilinçli farkındalık temelli stres azaltma grup terapisine ise, 58 katılımcı, sekiz grup seansından önce ve sonra birer bireysel seans içerecek şekilde katılmıştır. Toplam 125 erkek katılımcı ve 56 kadın partnerin, başlangıç oturumu ve üç, altı, dokuz ve on iki aylık takipte ek bilgiler de sağlayarak, her iki grup için de etkililik açısından bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Fiziksel şiddet açısından riskin, 12 aylık bir değerlendirme sonucunda, her iki grupta da önemli derecede azaldığı tespit edilmiştir. Sonuçlar, gönüllü olarak tedavi arayan erkeklerde, yakın partner şiddetini azaltmada hem bilişsel-davranışçı grup terapisinin hem de bilinçli farkındalık temelli stres azaltma grup terapisinin etkililiğini desteklemektedir.

Müdahale programlarının yakın partner şiddetini önleme üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği bir meta-analiz çalışmasında (Alsina ve ark. 2023), müdahale programlarının risk açısından koruyucu bir etkiye sahip olduğu, kadınlara ve erkeklere yönelik veya yalnızca erkeklere yönelik müdahale programlarının, yalnızca kadınlara yönelik müdahale programlarından daha etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada, bireysel destek/danışmanlık, küçük grup danışmanlığı, ekonomik güçlendirme, toplumsal seferberlik ve yakın partner şiddeti taraması ve yönlendirmesi olarak uygulanan, yakın partner şiddetini önlemeye yönelik beş farklı müdahale programı tespit edilmiştir. Bireysel destek/danışmanlık müdahaleleri, eğitimli danışmanlar veya sağlık personeli tarafından sunulan, tek seanslı veya çok seanslı programları, eğitimli anneler tarafından gebe veya yeni anne olmuş kişilere yapılan haftalık ev ziyaretlerini ve bir cep telefonu uygulamasını içermektedir. Küçük grup danışmanlık müdahaleleri ise eğitimli uygulayıcılar tarafından, iki ila 21 arasında değişen seans sayıları ile sunulmaktadır. Seanslar genellikle motivasyon ve becerilerin

güçlendirilmesine odaklanmaktadır. Ekonomik müdahaleler, çoğunlukla mikro finans programlarından oluşmakta olup, çiftler, gruplar, topluluklar, destekleyici ortamlar ve mağdur desteği de dahil olmak üzere, diğer müdahale bileşenleri ile tamamlanabilmektedir. Toplumsal seferberlik de toplulukları eleştirel düşünmeye sevk etmek için topluluk aktivistlerini ve topluluk liderlerini eğiten, düşünme oturumlarını kolaylaştırmak için sosyal yardım çalışanlarını eğiten, erkek şampiyonları eğiten veya bireysel, ilişkisel ve toplumsal düzeylerde müdahale etmek için birden fazla bileşeni kapsayan müdahaleleri kapsamaktadır. Yalnızca kadınlara yönelik müdahalelerin, çoğunlukla bireysel destek/danışmanlık ve sağlık kuruluşlarında gerçekleşen yakın partner şiddeti taramasından oluştuğu ve bunun, toplumsal seferberlik ve küçük grup danışmanlığı müdahalelerine göre, yakın partner şiddeti belirleyicileri ile daha az uyumlu olduğu görülmüştür.

Yakın partner şiddetinin azaltılmasında, farklı toplum veya grup temelli müdahale modellerinin etkinliğinde herhangi bir farklılık söz konusu değildir. Ancak, gençleri hedef alan müdahaleler, madde kullanımı ve ebeveynlikle bağlantılı ek tematik odakları içeren müdahaleler, yakın partner şiddetinde anlamlı ölçüde daha büyük azalmalar sağlamaktadır. Ayrıca, daha uzun süreli programların yakın partner şiddetinde daha büyük azalmalar sağladığına dair bazı kanıtlar da bulunmaktadır. Genel olarak hem toplum seferberliğine odaklanan hem de doğrudan kadınları, erkekleri ve çiftleri hedef alan müdahalelerin, şiddetin azaltılmasında eşit derecede etkili olduğu görülmektedir (Leight ve ark. 2023).

Tartışma

Kadınlara yönelik sergilenen yakın partner cinayeti, erkeklerin ataerkil bir toplumda, erkek ve kadın cinsiyet rollerinin belirgin olduğu bir ortamda, partnerlerinin özerkliğini kabul edememesinden kaynaklanmakta ve erkeklerin egemenliklerini sürdürme çabasıyla gerçekleşmektedir (Gregoratto 2017). Kadın cinayetlerinin %85'i mevcut eş veya eski eş tarafından işlenmektedir (Enander ve ark. 2022, Lengerli Topçu ve ark. 2022, Gonçalves ve ark. 2024, Treves-Kagan ve ark. 2024).

Graham ve arkadaşlarına (2022) göre, yakın partner ilişkisinde işlenen cinayetin nedeni, feminist, evrimsel, sosyolojik/kriminolojik ve bütüncü perspektif şeklinde adlandırılan dört kuramsal bakış açısında bulunmaktadır. Feminist bakış açısına göre, yakın partner cinayetin nedeni, toplumsal cinsiyet, güç, kontrol ve ataerkillik kavramlarında yatmaktadır. Evrimsel bakış açısına göre, erkeklerin eşlerine karşı cinayet işlemesi, genlerini yavrularına başarılı bir şekilde aktarmalarını sağlamaya yönelik evrimleşmiş tepkiler nedeniyle gerçekleşmektedir. Sosyolojik/kriminolojik bakış açısına göre cinayet, bir dizi farklı bireysel, ilişkisel ve toplumsal düzeydeki faktörler nedeniyle işlenmektedir. Bütüncü bakış açısı da erkek göçmenler arasında yakın partner cinayetini tetikleyen unsurları açıklayabilecek kültürel geçiş (köken kültürden yeni bir kültüre geçiş) ve kültürleşme (yeni bir kültüre asimile olma süreci) de dahil olmak üzere, kültüre özgü psikolojik ve sosyokültürel faktörleri düzenlemektedir.

Kadın cinayeti, Türkiye'deki kadınlar için önde gelen ölüm nedenlerinden biridir. Son yıllarda yükselişte olan kadın cinayeti sayısı 2023 yılı için 315, 2024 yılı için ise 394 olarak kayıtlara geçmiştir (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2025). 2025 yılı ilk yedi ay için de bu sayı 256 olarak bildirilmektedir (Anıt Savaş 2025). Çok sayıda kadının şiddet nedeniyle hayatını kaybetmesine neden olan bu endişe verici artışta, ortaya çıkan değişimlerin bileşenlerini de belirlemek gerekmektedir (Zara ve ark. 2019). Türkiye'de cinsiyete dayalı suçların büyük çoğunluğunun faili erkeklerdir. Ülkede ataerkil değerler ve yönelimler, yakın partner cinayetine yönelik tutumları şekillendirmekte veya biçimlendirmektedir. Daha spesifik olarak, ataerkil yönelimlerin ve tutumların artması, erkek suçluya karşı olumlu yargıların olasılığını da artırmaktadır (Lengerli Topçu ve ark. 2022, Özdemir-Sarigil ve Sarigil 2024).

Mağdur ile fail arasındaki ilişki türlerine (örneğin, bilinen veya bilinmeyen, yakın veya tanıdık) bağlı olarak, risk süreçlerinin farklılık gösterebileceği varsayılmaktadır (Zara ve ark. 2019). Türkiye'de yakın partner cinayetine yönelik risk faktörleri hakkında çok fazla bir şey bilinmemektedir. Bu konu ile ilgili yapılmış çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Atakay'ın (2014) yaptığı çalışmada, kıskançlık ve ayrılma isteği yakın partner cinayeti için risk faktörleri olarak değerlendirilmiştir. Yılmaz ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada, genç yaşta olmak cinayete yönelik risk faktörü olarak tespit edilmiştir. Tütüncüler ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada, ayrılma veya uzlaşmayı reddetme, kıskançlık, boşanma isteği,

tehdit, psikolojik şiddet, fiziksel şiddet ve intihar endişesi eş cinayeti için risk faktörleri olarak görülmüştür. Erden ve Akdur'un (2018) yaptığı çalışmada ise, düşük eğitim düzeyi, ekonomik problemler ve ataerkil toplum özelliği cinayete yönelik risk faktörlerini olarak bildirilmiştir. Karbeyaz ve arkadaşlarının (2018) yaptığı çalışmada da kadının boşanma isteği veya boşanma, risk faktörleri olarak belirlenmiştir. Çalışkan'ın (2019) yaptığı çalışmada, ayrılma isteği, ayrılık, boşanma isteği, uzlaşmayı reddetme, boşanma, tartışma, kavga ve darp, ekonomik problemler ve psikolojik problemler, yakın partner cinayeti için risk faktörleri olarak ifade edilmiştir. Lengerli Topçu ve arkadaşlarının (2022) yaptığı çalışmada, yakın partner cinayeti açısından, fiziksel şiddetin en önemli risk faktörü olduğu belirlenmiştir. Yakın tarihte, Kurtuluş Dereli ve arkadaşlarının (2024) yaptığı çalışmada ise, kıskançlık, ayrılık, ekonomik sebepler ve suç öyküsü, yakın partner cinayeti için risk faktörleri olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmaların sonuçları, kültürümüze özgü risk faktörlerinin belirlemesi açısından son derece önemlidir. Yakın partner cinayeti için ilişkisel ve durumsal risk faktörleri hakkındaki bilgi tabanını genişletilebilmek adına, mağdurların ve suçlularının çeşitli ve karmaşık yaşam koşullarını dikkate alan gruplar genelinde risk faktörlerini belirleyen araştırmaların yapılması gerekmektedir (Messing ve ark. 2021b). Ülkemizdeki çalışmalar genel olarak, gazete haberleri üzerinden yapılan yakın partner cinayetine yönelik betimsel araştırmalar olup, mağdur, fail ve olay ile ilgili tanımlayıcı bilgiler vermektedir. Ayrıca mağdura, yani kadına odaklanmakta, olayın baş kahramanı olarak görülen faile, diğer bir deyişle erkeğe yönelmemektedir. Son yıllarda ülkemizdeki kadın cinayetlerindeki artış, ceza adalet sisteminde ve ilgili kurumlardaki değişiklikler göz önüne alındığında, ulusal düzeyde hem yakın partner şiddeti hem de yakın partner cinayetine yönelik risk faktörlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Risk faktörleri belirlense de yakın partner şiddeti içerisinde bazı kadınlar bu ilişki içinde yaşamaya devam etmektedir. Kadınlar yaşadıkları şiddete yönelik farklı başa çıkma stratejileri kullanmaktadır: eşini yatıştırmaya çalışma, direnme veya kaçma. Ayrıca, kendini savunma ve destek arayışı gibi stratejiler de kullanabilmektedir. Kaçınma başa çıkma stratejilerini kullanan kadınlar şiddetle ilgili çok az şey yapmakta ya da hiçbir şey yapmamaktadır. Bu seçimler genellikle, kendisinin ve çocuklarının güvenliğini sağlama alma amacıyla yapılmaktadır. Misilleme korkusu, maddi bağımlılık, çocuklar için endişe etme ve eşte değişiklik umudu gibi faktörler, mağdurların şiddeti sona erdirmek için harekete geçmesini engelleyebilmektedir. Harekete geçme veya geçmeme kararıyla karşı karşıya kaldıklarında da mağdurlar olası sonuçları tartmaktadır. Eylemde bulunursa, olumlu veya olumsuz bir olasılık söz konusudur. Olumlu sonuç, danışmanlık gibi destek hizmetleri alma veya şiddetten tamamen kurtulma olabilirken; olumsuz sonuç, eşte, misilleme olarak daha fazla şiddete yol açabilmektedir. Ancak, şiddet devam ederse, eylemde bulunmamak da kalıcı olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Şiddetten kurtulanlar, kararlarını, geçmiş şiddete ilişkin algılarına ve eylemde bulunmanın sonuçlarına ilişkin beklentilerine dayandırmaktadır. Misilleme beklentisi yüksek ve müdahalenin algılanan faydaları düşük olduğunda, kurtulanlar, yardım aramaya daha az meyilli olmaktadır. Mevcut eş veya eski eş tarafından işlenen kadın cinayetlerindeki artış, kocaların, eşlerinden gelen boşanma talepleriyle karşı karşıya kaldıklarında, artan stres ve kontrolü kaybetme hissi yaşadıkları fikrini desteklemektedir. Bu artan gerginlik ve tipik erkek kontrolünü yeniden sağlama ihtiyacı, şiddetin tırmanmasına ve bunun sonucunda ölümcül sonuçlara yol açabilmektedir (Sayem ve ark. 2013, Pisanelli 2025, Rezaei ve ark. 2025). Öte yandan, yardım arayanların da yardım aramalarını başlatan en önemli faktörün aile desteği ve sosyal destek olduğunu düşünüyorum. Çok sayıda kişi ve kurumdan gelen sosyal destek, şiddet içeren ilişkilerde mağdur olan kadınları başa çıkma stratejileri kullanmaya teşvik etmektedir (Waldrop ve Resick 2004). Tersine, ebeveynlerle kötü ilişki, aileden kaçış, aile desteği eksikliği ve yetersiz sosyal destek de şiddet içeren ilişki temelinde kadını yaşam boyu mağdur olmaya, ötesinde de kurban olmaya yöneltmektedir (Dias ve ark. 2019, Lengerli Topçu ve ark. 2022, Rezaei ve ark. 2025).

Erkekler cinayet sonrası ifadelerinde genellikle suç anını hatırlamadıklarını iddia etmektedir. Cinayeti işleyen erkekler, kolluk kuvvetine yaptığı açıklamalarda, genellikle "barışma teklifimi reddetti", "bana hakaret etti", "kontrolümü kaybettim" ve "ne olduğunu hatırlamıyorum" gibi cümleler kullanarak (Altınova ve ark. 2023), sorumluluğu kadına ve dışsal nedenlere atfetme eğilimindedir (Senkans ve ark. 2020). Bireylerin anlatıları, şiddeti, kontrol edilemeyen ve kasıtsız bir davranış, diğer bir deyişle, kendi kontrolleri dışındaki faktörlerden etkilenen bir durum olarak yansıtmaktadır. Şiddetin bu şekilde kavramsallaştırılması, büyük ölçüde, şiddetin sorumluluğunu üstlenmeme tutumuyla ilişkilidir (Cunha ve ark. 2022). Kişi kendisini bir olaydan sorumlu hissedebilir (içsel atıf) veya nedeni başka kişilere veya durumsal koşullara atfedebilir

(dışsal atıf). Açıkça bu yargılar, kişinin kendisi ve diğerleri hakkındaki fikrini şekillendirmekte ve tanımlamakta, aslında sosyal etkileşime katkıda bulunmaktadır (Seidel ve ark. 2010). Bu süreçte birey-içi faktörler, durumun sunduğu fırsatlar ve içinde bulundukları bağlam ve kültürün normları tarafından kişiye yüklenen, algılanan kısıtlamalarla eşgüdümlüdür (Moskowitz ve ark. 2021). Faillerin çoğu senaryosu, saldırganlık ve şiddetin kabul edilebilir ve haklı görüldüğü, “eğer” ve “o zaman” gibi koşullu cümleler içermektedir. Bu ilişkisel senaryolar aynı zamanda, inkâr ve küçümseme gibi davranışlar için bahaneler olarak da işlev görmektedir. Bu uyumsuz ve katı şemalar, bireylerde genel olarak ilişki içerisinde çatışmanın, özel olarak da yakın partner şiddetine yatkın hale getiren istikrarlı bir davranış örüntüsünün ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu da olumsuz uyarılmayı artırarak, yaşanan durumları çatışmaya doğru daha da çarpıtmaktadır. Aynı zamanda bireylerin saldırgan, kontrolcü veya şiddet içeren tepkileri, algılanan ihlale karşı makul bir yanıt olarak gerekçelendirmelerine de olanak tanımaktadır (Senkans ve ark. 2020). Ayrıca bireyler, şiddetlerinin nedenlerini zayıf öz kontrole, duygusal kontrole veya bireysel de olsa onların kontrolü dışında olduğu düşünülen diğer faktörlere bağlama eğilimindedir. Bazı vakalarda failin mağdur tarafından tahrik edildiğini hissetmesi, eylemi gerçekleştirmesinin ana tetikleyicisi olarak ortaya çıkmaktadır. Faillerin olaylara ilişkin açıklamalarında, mağdurların onları tartışarak ya da çılgık atarak tahrik ettikleri bildirilmektedir. Faillerin “tartışma” olarak adlandırdıkları şey genellikle bu vakalardaki birikimin bir parçasıdır ve bazen çalkantılı ve yoğun olarak tanımlanan durumlarda, sözlü şiddetin fiziksel şiddete tırmanmasını içermektedir (Enander ve ark. 2022). Bu noktada, cinayetin giderek artan yakın partner şiddetinin son noktası olduğunu söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Cinayetin, taciz edici bir ilişkinin sonucu olması muhtemeldir ve yüksek düzeyde yaşanan tartışma ve kavga, cinayetin en önemli öncülleridir (Zara ve ark. 2019, Altınova ve ark. 2023).

Kadın cinayet mağdurlarının hemen hemen yarısının ruhsatsız silah ile evde, sokakta, iş yerinde ve araçta öldürüldüğü (Fridel ve Fox 2019, Taştan ve Küçük Yıldız 2019, Lengerli ve ark. 2022, Altınova ve ark. 2023) göz önüne alındığında, pratikte ateşli silah maruziyetini sınırlamak, sadece yakın partner şiddetinin ölümcüllüğünü azaltmakla kalmayacak, aynı zamanda yakın partner cinayetin ardından failin intihar etme olasılığını da azaltacaktır (Zimmerman ve ark. 2022). Bu noktada failin daha önce adalet sistemi ile karşılaşması devreye girmektedir. Kişi, yakın partner şiddeti nedeniyle adalet sistemine kayıtlı olması durumunda, kişinin ruhsatlı silahının olması halinde, silahının elinden alınması gerekmektedir. Türkiye, bu ilişki temelinde yaşanan şiddete bağlı olarak, silah sahibi olmayı kısıtladığını kabul etmektedir, fakat bu konuyu ele alan bir mevzuat bulunmamaktadır. Ancak, 2012’de yürürlüğe giren 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, faillerin ceza adalet sistemine girmesini ve bu süreçte hâkimin, failden silahını kolluk kuvvetine teslim etmesini teşvik etmektedir. Bununla birlikte, daha önce aile içi şiddet ile ilgili bir suçtan hüküm giyen bir kişinin adli sicil kaydı kontrolü sonucunda, silahın ruhsatlandırılması aşamasında, silaha erişimi engellenmektedir. Bu da aile içi şiddette, silaha erişim konusunun, sınırlı bir sorgulama kategorisi olarak açıkça dahil edildiğini göstermektedir (Zeoli ve ark. 2020).

Yakın partner cinayetleri ile ilgili yapılacak çalışmalar, yakın partner şiddetini ve bu şiddetin cinayete dönüşmesini önlemek için mevcut stratejileri belirlemede ve erken müdahale programları geliştirmede kullanılabilir. Yakın partner şiddetiyle ilişkili ölümler hakkındaki veriler ile en iyi mevcut kanıta dayalı programlama ve politikalar birleştirilerek, şiddet riskini artıran tarihsel ve toplumsal faktörler de dahil olmak üzere toplum odaklı çözümler yaratılabilir (Treves-Kagan ve ark. 2024). Cinayetleri araştırırken ve kişilerarası şiddete yönelik önleme ve müdahale programları oluşturulurken, cinsiyete özgü yönler dikkate alınmalıdır. Koruyucu kavramların kamusal alanda, evlere göre oluşturulması daha kolaydır. Bu nedenle, kadınlara yönelik cinayetler, toplumda, kolluk kuvvetlerinde ve mevzuatta özel ilgi gerektirmektedir (Walz ve ark. 2025).

Kadın cinayetlerini önlemeye yönelik hukuksal anlamda atılacak en cesur adım, aile içi şiddet ilişkilerinde erkek tarafından eşe yönelik gerçekleşen, zorlayıcı kontrolü doğrudan suç sayan cezai hükümlerin yürürlüğe konması olacaktır (Tyson 2020). Yalnızca aile içi şiddet yasalarının çıkarılması, mevcut veya eski koca tarafından işlenen kadın cinayetini hoş gören tutumları değiştirmeyebilir. Bunun yerine, bu yasaların uygun şekilde uygulanması, kaynaklar ve özellikle kadınlar arasında kamuoyu farkındalığı çok önemli görünmektedir (Park ve ark. 2025). Birçok ülke aile içi şiddeti ele almak için yasalar çıkarmış olsa da bazı ülkelerde kadınlar yasalar tarafından tam olarak korunmamakta ve bu da cinayete kurban gitme riskini

artırmaktadır (Subramaniam ve Krishnan 2016). Koruma tedbirleri ve hapis cezası da dahil olmak üzere, ceza adalet sisteminin konuya ilişkin müdahaleleri şiddeti önlemede genellikle etkisiz olmaktadır. Bu etkisizlik hem bu müdahalelerin yürürlükte olduğu dönemde, örneğin, failin hapsedildiği veya uzaklaştırma kararına tabii olduğu dönemde hem de müdahalelerin sona ermesinden sonra, örneğin, failin serbest bırakılması veya uzaklaştırma kararının süresinin dolması sonrasında daha belirgindir. Bu durum da kadınlar, temel güvenlik hakları için mücadele etmeleri gerektiğini, şiddetin tolere edildiğini ve mevcut eş ya da eski eşin bu toplumsal şiddet kabulünü, karısını veya eski karısını taciz etmeye devam etmek için kullandığını düşündürmektedir. Böylece kadınlar, devam eden taciz davranışlarını durdurmak için hiçbir şey yapamadıklarını ve bununla yaşamayı öğrenmeleri gerektiği fikrini de içselleştirmektedir (Bonomi 2011, Avieli 2025). Sonuçta kadınlar, psikolojik sıkışmışlık, yalnızlık korkusu, çelişkili duygular, travma sonrası stres bozukluğu, yaşamı tehdit eden tehlike korkusu, düşük öz saygı, şiddetin tekrarı, şiddete geri dönüş, çocukların varlığı, rol model olarak ebeveynler, ebeveynlerle kötü ilişki, aileden kaçış, aile desteğinin eksikliği, sosyal damgalama, sosyal izolasyon, uygun ruh sağlığı hizmetlerinin eksikliği, maddi bağımlılık, etkisiz ceza adalet sistemi, kurumların destekte yetersiz kalması, şiddeti meşrulaştırma, öğrenilmiş çaresizlik, mutluluğu taklit etme, farkındalık eksikliği, utanç ve değişim umudu gibi psikolojik, ilişkisel, sosyoekonomik, tutumsal ve kendi ailesi ile ilgili faktörler nedeniyle şiddet içeren ilişkide kalmaya devam etmektedir (Rezaei ve ark. 2025).

Sonuç

Kadın cinayetleri Türkiye’de giderek artmakta, kadınların güvenliği açısından ciddi bir sorun olmaya da devam etmektedir. Bu durum, yakın ilişkilerde yaşanan şiddete yönelik önleme programlarına olan ihtiyacın, ülkemiz açısından ne kadar elzem olduğunu da göstermektedir. Bu hususta, konuya ilişkin risk değerlendirme araçlarının ülkemize uyarlanması ya da ülkemize özgü risk değerlendirme araçlarının geliştirilmesi, vakaların erkenden tespitinde yardımcı olacaktır. Böylece, sağlık profesyonellerinin, kolluk kuvvetlerinin ve mağdur destek kurumlarının konuya ilişkin çalışmaları da kolaylaşacaktır. Sağlıklı aile ilişkilerinin kurulması, yakın partner şiddetinin ve dolayısıyla yakın partner cinayetinin önlenmesinde kilit rol oynamaktadır. Bu, olumsuz davranışların birincil olarak önlenmesinin yanı sıra, olumlu ve sağlıklı ilişkilerin teşvik edilmesini de içermektedir. Kültürel açıdan yetkin, bilgilendirici ve şiddeti önlemeye yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi, uygun risk değerlendirmelerinin ve müdahalelerin etkisini artırmaya yardımcı olacak ve aile içi şiddeti önlemeye yönelik yapılan hizmetlerinin sunumunu da değiştirecektir (Messing ve ark. 2021a). Sonuç olarak, yakın partner cinayetlerini azaltmak için ekonomi, eğitim, sağlık, adalet ve sosyal hizmet sistemlerini içeren kapsamlı politikaların üretilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

- Abrunhosa C, de Castro Rodrigues A, Cruz AR, Gonçalves RA, Cunha O (2021) Crimes against women: From violence to homicide. *J Interpers Violence*, 36:12973-12996.
- Adams D (2007) *Why do They Kill? Men Who Murder Their Intimate Partners*. Nashville, TN, Vanderbilt University Press.
- Adinkrah M (2021) When a wife says "No": Wife sexual refusal as a factor in husband-wife homicides in Ghana. *J Interpers Violence*, 36:1607-1633.
- Alliance for HOPE International (2023) *Danger Assessment* (2019). <https://www.allianceforhope.org/family-justice-center-alliance/resources/danger-assessment-2019> (Accessed 22.05.2025).
- Alsina E, Browne JL, Gielkens D, Noorman MAJ, de Wit JBF (2023) Interventions to prevent intimate partner violence: A systematic review and meta-analysis. *Violence Against Women*, 30:953-980.
- Altınova A, Kesen NF, Dasbas S (2023) An examination of femicides committed during the divorce process. *The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences*, 31:26-37.
- Anıt Savaş (2025) Şiddetten ölen kadınlar için dijital anıt. <https://anitsayac.com/> (Accessed 03.08.2025).
- Atakay C (2014) Romantik yakın ilişkilerde şiddetin öncülleri. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 2:1-9.
- Avieli H (2025) Ongoing abuse following survival of attempted intimate partner homicide. *J Fam Violence*. <https://doi.org/10.1007/s10896-025-00821-4>
- Banerjee D, Rao TSS (2022) The dark shadow of marital rape: Need to change the narrative. *J Psychosexual Health*, 41:1-13.

- Bohall G, Bautista MJ, Musson S (2016) Intimate partner violence and the Duluth Model: An examination of the model and recommendations for future research and practice. *J Fam Violence*, 31:1029-1033.
- Bonomi AE, Gangamma R, Locke CR, Katafiasz H, Martin D (2011) Meet me at the hill where we used to park: Interpersonal processes associated with victim recantation. *Soc Sci Med*, 73:1054-1061.
- Borsay B, Halasi BD, Pórszász RK, Gergely PA (2025) Homicide-suicide as domestic violence: A case report with a little literature review. *Leg Med (Tokyo)*, 72:102557.
- Breiding MJ, Smith SG, Basile KC, Walters ML, Chen J, Merrick MT (2014) Prevalence and characteristics of sexual violence, stalking, and intimate partner violence victimization--national intimate partner and sexual violence survey, United States, 2011. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep*, 63:1-18.
- Brodie NR (2024) Femicide: A need for orientation. *Sociol Compass*, 18:e70017.
- Brown T, Hampson R (2009) An Evaluation of Interventions with Domestic Violence Perpetrators. Caulfield, Victoria, Monash University.
- Buller AM, Pichon M, Chevalier C, Treves-Kagan S (2023) The role of gender and romantic jealousy in intimate partner violence against women, a mixed-methods study in Northern Ecuador. *Cult Health Sex*, 25:223-240.
- Buss DM, Duntley JD (2011) The evolution of intimate partner violence. *Aggress Violent Behav*, 16:411-419.
- Caman S, Skott S (2024) Invisible victims: Exploring gendered trends in youth intimate partner homicide. *Eur J Crim Pol Res*, doi:10.1007/s10610-024-09587-9.
- Cavlak M, Ar Mutlu ND, Balseven Odabaşı A, Paksoy Erbaydar N (2023) Analyzing two decades of intimate partner femicide-suicides in Türkiye. *J Forensic Leg Med*, 94:102485.
- Crossman KA, Hardesty JL (2018) Placing coercive control at the center: What are the processes of coercive control and what makes control coercive? *Psychol Violence*, 8:196-206.
- Cunha O, Pereira B, Cruz AR, Gonçalves R, de Castro Rodrigues A (2022) Intimate partner violence: Perceptions and attributions of male perpetrators. *J Forensic Psychol Res Pract*, 24:338-358.
- Çalışkan M (2019) İstanbul'da "kadına şiddet" ve "kadın cinayeti" vakalarına yönelik, nicel-nitel bir inceleme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19:221-241.
- Demirbaş H (2018) Yoksulluk, şiddet ve dışlanma. In *Aile İçi Uyumlu Etkileşim* (Ed M Akyıldız):154-185. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Demirbaş H (2019) *Psikopatoloji ve Suç*. İstanbul, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dias NG, Costa D, Soares J, Hatzidimitriadou E, Ioannidi-Kapoulou E, Lindert, J et al. (2019) Social support and the intimate partner violence victimization among adults from six European countries. *Fam Pract*, 36:117-124.
- Dichter ME, Thomas KA, Crits-Christoph P, Ogden SN, Rhodes KV (2018) Coercive control in intimate partner violence: Relationship with women's experience of violence, use of violence, and danger. *Psychol Violence*, 5:596-604.
- Einiö E, Metsä-Simola N, Aaltonen M, Hiltunen E, Martikainen P (2023) Partner violence surrounding divorce: A record-linkage study of wives and their husbands. *J Marriage Fam*, 85:33-54.
- Elisha E, Idisis Y, Timor U, Addad M (2010) Typology of intimate partner homicide: personal, interpersonal, and environmental characteristics of men who murdered their female intimate partner. *Int J Offender Ther Comp Criminol*, 54:494-516.
- Enander V, Krantz G, Lövestad S, Örmon K (2022) The killing and thereafter: intimate partner homicides in a process perspective, part II. *J Gend Based Violence*, 6:501-517.
- Enander V, Krantz G, Lysell H, Örmon K (2021) Before the killing: intimate partner homicides in a process perspective, Part I. *J Gend Based Violence*, 5:59-74.
- Erden G, Akdur S (2018) Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet ve kadın cinayetleri. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2:128-139.
- Eriksson L, Mazerolle P, McPhedran S (2022) Giving voice to the silenced victims: A qualitative study of intimate partner femicide. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 645:1-13.
- Fitz-Gibbon K, Walklate S (2023) Cause of death: femicide. *Mortality*, 28:236-249.
- Fridel EE, Fox JA (2019) Gender differences in patterns and trends in US homicide, 1976-2017. *Violence Gend*, 6:27-36.
- Fridel EE, Zimmerman GM (2019) Putting homicide followed by suicide in context: Do macro-environmental characteristics impact the odds of committing suicide after homicide? *Criminology*, 57:34-73.
- Fridel EE, Zimmerman GM (2022) Coercive control or self-defense? Examining firearm use in male-and female-perpetrated intimate partner homicide. *J Res Crime Delinq*, 61:3-44.
- García-Vergara E, Almeda N, Fernández-Navarro F, Becerra-Alonso D (2022) Risk assessment instruments for intimate partner femicide: A systematic review. *Front Psychol*, 13:896901.
- García-Vergara E, Almeda N, Martín Ríos B, Becerra-Alonso D, Fernández-Navarro F (2022) A comprehensive analysis of factors associated with intimate partner femicide: A systematic review. *Int J Environ Res Public Health*, 19:7336.
- GHRC (2009) Femicide and Feminicide Fact Sheet. Washington DC, Guatemala Human Rights Commission / USA.

- Gonçalves M, Gomes E, Matos M (2023) Intimate partner homicide: Comparison between homicide and homicide-suicide in Portugal. *J Interpers Violence*, 39:519-540.
- Goodyear A, Rodriguez M, Glik D (2020) The role of firearms in intimate partner violence: policy and research considerations. *J Public Health Policy*, 41:185-195.
- Graham LM, Macy RJ, Rizo CF, Martin SL (2022) Explanatory theories of intimate partner homicide perpetration: A systematic review. *Trauma Violence Abuse*, 2:408-427.
- Graham LM, Sahay KM, Rizo CF, Messing JT, Macy RJ (2021) The validity and reliability of available intimate partner homicide and reassault risk assessment tools: A systematic review. *Trauma Violence Abuse*, 22:18-40.
- Gregoratto F (2017) Why love kills: power, gender dichotomy, and romantic femicide. *Hypatia*, 32:135-151.
- Gruev-Vintila A, Rurka A (2024) Transforming the understandings of domestic violence through coercive control in France. *Discov Glob Soc*, 2:94.
- Gu GY, Zhong H (2024) The Relationship between gender inequality and female-victim intimate partner homicide in China: Amelioration, backlash or both? *Justice Q*, 2:336-362.
- Haouari W, Omri S, Labyadh A, Feki R, Gassara I, Zouari L et al. (2024) Sociodemographic and clinical profile of perpetrators of conjugal homicides. *Eur Psychiatry*, 67(Suppl 1):163.
- Harper SB (2022) "I'm just like, you know what, it's now or never": Exploring how women of color experiencing severe abuse and homicide risk journey toward formal help-seeking. *J Interpers Violence*, 37:13729-13765.
- Hilton NZ, Eke AW, Kim S, Ham E (2023) Coercive control in police reports of intimate partner violence: Conceptual definition and association with recidivism. *Psychol Violence*, 13:277-285.
- Horn S, Vogt C, Wüller C, Görden T (2024) Intimate partner homicide: Risk constellations in separation conflicts and points of intervention for the police. *Policing*, 18: paae029.
- Howard C, Silva SG, Waldrop J, Stone E, Schafer BP, Gonzalez-Guarda RM (2025) A lethality assessment program in the emergency department: Program implementation and evaluation. *J Emerg Nurs*, 51:41-50.
- Johnston R, Synnott J, Ioannou M, Ashton SA (2024) Femicide in Northern Ireland during the COVID-19 lockdown: A model for differentiating male offender characteristics *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 21:52-67.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (2025) Veriler. <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/kategori/veriler> (Accessed 07.05.2025).
- Kafka JM, Moracco KE, Williams DS, Hoffman CG (2021) What is the role of firearms in nonfatal intimate partner violence? Findings from civil protective order case data. *Soc Sci Med*, 283:114212.
- Kafonek K, Gray AC, Parker KF (2022) Understanding escalation through intimate partner homicide narratives. *Violence Against Women*, 28:3635-3656.
- Karbeyaz K, Yetiş Y, Güneş A, Şimşek Ü (2018) Intimate partner femicide in Eskisehir, Turkey 25 years analysis. *J Forensic Leg Med*, 60:56-60.
- Karlsson LC, Antfolk J, Putkonen H, Amon S, da Silva Guerreiro J, de Vogel V et al. (2021) Familicide: A systematic literature review. *Trauma Violence Abuse*, 22:83-98.
- Kassing K, Collins A (2025) "Slowly, over time, you completely lose yourself": Conceptualizing coercive control trauma in intimate partner relationships. *J Interpers Violence*, doi: 10.1177/08862605251320998.
- Kivisto A J (2015) Male perpetrators of intimate partner homicide: a review and proposed typology. *J Am Acad Psychiatry Law*, 43:300-312.
- Koç G (2022) A study of femicide in Turkey from 2010 to 2017. *SAGE Open*, 12: doi: 10.1177/08862605251320998
- Kurtuluş Dereli A, Yılmaz AÖ, Acar K (2024) Denizli'de 2012-2022 yılları arasında meydana gelen kadın cinayetlerinin retrospektif olarak değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 29:69-73.
- Laloyaux J, Fantini C, Lemaire M, Luminet O, Larøi F (2015) Evidence of contrasting patterns for suppression and reappraisal emotion regulation strategies in alexithymia. *J Nerv Ment Dis*, 203:709-717.
- Lawson DM (2010) Comparing cognitive behavioral therapy and integrated cognitive behavioral therapy/psychodynamic therapy in group treatment for partner violent men. *Psychotherapy (Chic)*, 47:122-133.
- Leight J, Cullen C, Ranganathan M, Yakubovich (2023). Effectiveness of community mobilisation and group-based interventions for preventing intimate partner violence against women in low- and middle-income countries: A systematic review and meta-analysis. *J Glob Health*, 13:04115.
- Lengerli Topcu A, Gorgulu T, Erden G (2022) Causes of intimate partner homicide: Gender differences in empathy, psychopathy, and perceived social support. *Dusunen Adam*, 35:207-216.
- Lövestad S, Örmön K, Enander V, Krantz G (2024) Health care utilization, mental disorders and behavioural disorders among perpetrators of intimate partner homicide in 2000-2016: A registry-based case-control study from Sweden. *PLoS One*, 19:e0298693.

- Luque González A, Apunte Guerra AB, Robles Briones JE, Coronado Martín JÁ, Morales-Intriago JC (2022) Analysis of the concept of femicide: A study of 102 concepts. In *Handbook of Research on Digital Violence and Discrimination Studies*, (Eds F Özsungur):44-71. Hershey, PA, IGI Global Scientific.
- Lynch KR, Boots DP, Jackson DB, Renzetti C M (2022) Firearm-related abuse and protective order requests among intimate partner violence victims. *J Interpers Violence*, 37:12973-12997.
- Markwick K, Bickerdike A, Wilson-Evered E, Zeleznikow J (2019) Technology and family violence in the context of postseparated parenting. *Aust N Z J Fam Ther*, 40:143-162.
- Martin EK, Taft CT, Resick PA (2007) A review of marital rape. *Aggress Violent Behav*, 12:329-347.
- Matias A, Gonçalves M, Matos M, Soeiro C (2021) Intimate partner homicide: victims and the dynamics of victim-perpetrator relationship. *Ann Med*, 53(Suppl 1):168.
- McCoy RT, Shemin AE, Bongar B (2023) Homicide-suicide by women against intimate partners: General Strain Theory. In *Encyclopedia of Domestic Violence*, (Eds TK Shackelford):1-10. Cham, Springer.
- Mellouki Y, Sellami L, Saker L, Belkhadja N, Zerairia Y, Kaious F et al. (2023) The epidemiological and medico-legal characteristics of violent deaths and spousal homicides through a population of women autopsied within the Forensic Medicine Department of the University Hospital of Annaba. *BMC Womens Health*, 23:129.
- Messing JT, AbiNader M, Bent-Goodley T, Campbell J (2021a) Preventing intimate partner homicide: The long road ahead. *Homicide Stud*, 26:91-105.
- Messing JT, AbiNader MA, Pizarro JM, Campbell JC, Brown ML, Pelletier KR (2021b) The Arizona intimate partner homicide (AzIPH) study: a step toward updating and expanding risk factors for Intimate partner homicide. *J Fam Violence*, 36:563-572.
- Messing JT, Thaller J (2012) The average predictive validity of intimate partner violence risk assessment instruments. *J Interpers Violence*, 28:1537-1558.
- Miles H, Bricknell S (2025) Homicide in Australia 2023–24. Statistical Report no. 52. Canberra, Australian Institute of Criminology.
- Mitchell M, Palk G (2016) Traversing the space between threats and violence: A review of threat assessment guidelines. *Psychiatr Psychol Law*, 23:863-871.
- MNADV (2025) Lethality Assessment Program (LAP) Overview. Annapolis, MD, Maryland Network Against Domestic Violence.
- Moskowitz G, Olcaysoy Okten I, Sackett A (2021) Attributing inferred causes and explanations to behavior. In *Oxford Research Encyclopedia of Psychology* (Ed FC Worrell). Oxford, UK, Oxford University Press.
- Murphy CM, Eckhardt CI, Clifford JM, LaMotte AD, Meis LA (2017) Individual versus group Cognitive-Behavioral Therapy for partner-violent men: A preliminary randomized trial. *J Interpers Violence*, 35:2846-2868.
- Nesset MB, Lara-Cabrera ML, Bjørngaard JH, Whittington R, Palmstierna T (2020) Cognitive behavioural group therapy versus mindfulness-based stress reduction group therapy for intimate partner violence: a randomized controlled trial. *BMC Psychiatry*, 20:178.
- Okedare OO, Salawu MM, Fawole OI (2024) "I beat my wife to correct her..." perpetration of intimate partner violence by men in low-income settings of Ibadan municipality: a qualitative exploration. *Discov Soc Sci Health*, 4:57.
- Oya Y, Ishihara K, Shiko Y, Kawasaki Y, Iwase H (2023) A Descriptive study of the characteristics of homicide-suicide in forensic autopsy cases. *J Interpers Violence*, 39:1473-1495.
- Özdemir-Sarigil B, Sarigil Z (2024) An experimental study of public attitudes towards intimate partner homicide: evidence from Turkey. *South Eur Soc Polit*, 29:325-353.
- Park Y, Song J, Wood B, Gallegos T, Childress S (2025) A global examination on the attitudes toward intimate partner violence against women: A multilevel modeling analysis. *Violence Against Women*, doi: 10.1177/10778012251338388.
- Peker Güneş N, Tülü İA (2024) Kadın ve cinayet. In *Farklı Disiplinlerin Bakış Açılarında Kadın ve Suç Profilleri* (Eds İA Tülü, H. Demirbaş):35-65. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Pineda D, Rico-Bordera P, Galán M, Piquera JA, González-Álvarez JL (2023) Women victims of intimate partner violence and intimate partner homicide: A typology based on victimization variables. *Psychosoc Interv*, 32:43-53.
- Pisanelli E (2025) Divorce, domestic violence, and help seeking. *Italian Economic Journal*, 11:1091-1116.
- Pottinger AM, Bailey A, Passard N (2019) Archival data review of intimate partner homicide-suicide in Jamaica, 2007-2017: focus on mental health and community response. *Rev Panam Salud Publica*, 43:e99.
- Prévost R, Léveillé S (2025) Can we distinguish the perpetrators of a homicide-suicide from suicide victims? A systematic review. *J Forens Psychiatry Psychol*, 36:430-457.
- Rao TSS, Shah N, Andrade C (2022) Marital rape in India. *J Psychosexual Health*, 4:221-222.
- Rezaei A, Salimi Bajestani H, Khodadadi Sangdeh J (2025) The lived experiences of intimate partner violence in Iranian women staying with their abusive partners. *BMC Womens Health*, 25:112.

- Richards TN, Gillespie LK, Kafonek K, Johnson M (2020) An examination of the Lethality Assessment Program (LAP): Perspectives on implementation, help-seeking, and victim empowerment. *Violence Against Women*, 26:1517-1537.
- Rouchy E, Germanaud E, Garcia M, Michel G (2020) Characteristics of homicide-suicide offenders: A systematic review. *Aggress Violent Behav*, 55:101490.
- Rowh A, Jack S (2024) Notes from the field: intimate partner homicide among women-United States, 2018-2021. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep*, 73:754-756.
- Rumpf T, Horn S, Vogt C, Göbel K, Görgen T, Zibulski KM et al. (2024) Leaking in intimate partner homicide: A systematic review. *Trauma Violence Abuse*, 25:3005-3019.
- Sachmann M, Johnson CMH (2014) The relevance of long-term antecedents in assessing the risk of familicide-suicide following separation. *Child Abuse Rev*, 23:130-141.
- Sayem AM, Begum HA, Moneesha SS (2013) Women's attitudes towards formal and informal support-seeking coping strategies against intimate partner violence. *Int Soc Work*, 58:270-286.
- Seidel EM, Eickhoff SB, Kellermann T, Schneider F, Gur RC, Habel U et al. (2010). Who is to blame? Neural correlates of causal attribution in social situations. *Soc Neurosci*, 5:335-350.
- Senkans S, McEwan TE, Ogloff JRP (2020). Conceptualising intimate partner violence perpetrators' cognition as aggressive relational schemas. *Aggress Violent Behav*, 55:101456.
- Spencer CM, Stith SM (2018) Risk factors for male perpetration and female victimization of intimate partner homicide: A meta-analysis. *Trauma Violence Abuse*, 21:527-540.
- Spivak HR, Jenkins L, VanAudenhoove K, Lee D, Kelly M, Iskander J et al. (2014) CDC Grand Rounds: a public health approach to prevention of intimate partner violence. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep*, 63:38-41.
- Stöckl H, Devries K, Rotstein A, Abrahams N, Campbell J, Watts C et al. (2013) The global prevalence of intimate partner homicide: a systematic review. *Lancet*, 382:859-865.
- Subramaniam M, Krishnan P (2016). Stranded between the law, family, and society: Women in domestic violence and rulings of India's supreme court. *Curr Sociol*, 64:603-619.
- Sullivan TP, Clayton A, Schick MR, Maxwell CD, Mastalli-Lowther G, O'Neil-Wild G et al. (2025) The nature of explicit and implicit firearm threat by intimate partners across the life course among women experiencing intimate partner violence. *Psychol Violence*, 15:611-622.
- Sullivan TP, Weiss NH (2017) Is firearm threat in intimate relationships associated with posttraumatic stress disorder symptoms among women? *Violence Gend*, 4:31-36.
- Tarzia L (2021) Toward an ecological understanding of intimate partner sexual violence. *J Interpers Violence*, 36:11704-11727.
- Taştan C, Küçükler Yıldız A (2019) Dünyada ve Türkiye'de Kadın Cinayetleri 2016-2017-2018 Verileri ve Analizler. Ankara, Polis Akademisi yayınları
- Travers Á, McDonagh T, Cunningham T, Armour C, Hansen M (2021) The effectiveness of interventions to prevent recidivism in perpetrators of intimate partner violence: A systematic review and meta-analysis. *Clin Psychol Rev*, 84:101974.
- Treves-Kagan S, Ruvalcaba Y, Corry DT, Ray CM, Le VD, Lee RD et al. (2024). Intimate partner violence-related homicides of Hispanic and Latino persons-National Violent Death Reporting System, United States, 2003-2021. *MMWR Surveill Summ*, 73(9):1-17.
- Tütüncüler A, Ozer E, Karagöz YM, Beyaztaş FY (2015) Evaluation of femicide cases committed between the years 1996-2005 in Antalya. *Omega (Westport)*, 71:198-210.
- Tyson D (2020) Coercive control and intimate partner homicide. In *Criminalising Coercive Control* (Eds McMahon M, McGorrery P):73-90. Cham, Springer.
- Ullman SE, Shepp V, O'Callaghan E (2024) Survivors' experiences of sexual assault by intimate partners: A qualitative study of survivors and their informal supports. *J Fam Violence*, 39:875-887.
- Ulukaya C, Uçan BY (2023) Femicide in Turkey. In *The Routledge International Handbook On Femicide and Feminicide* (Eds M. Dawson, SM Vega):264-287. New York, Routledge.
- UNODC (2021) Killings of Women and Girls by Their Intimate Partner or Other Family Members. Global Estimates 2020. Vienna, Austria, United Nations Office on Drugs and Crime.
- UNODC (2025) Femicides in 2024: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides. Vienna, Austria, United Nations Office on Drugs and Crime.
- Vatnar SKB, Friestad C, Bjørkly S (2018) Differences in intimate partner homicides perpetrated by men and women: evidence from a Norwegian National 22-year cohort. *Psychol Crime Law*, 24:790-805.
- Vatnar SKB, Friestad C, Bjørkly S (2022) Intimate partner homicides in Norway 1990-2020: An analysis of incidence and characteristics. *J Interpers Violence*, 37:21599-21625.
- VAWnet (2025) Danger Assessment. <https://vawnet.org/material/danger-assessment> (Accessed 17.05.2025).

- Vignola-Lévesque C, Léveillé S (2022) Intimate partner violence and intimate partner homicide: Development of a typology based on psychosocial characteristics. *J Interpers Violence*, 37:15874-15898.
- Vinas-Racionero R, Raghavan C, Soria-Verde MA, Scalora M, Santos-Hermos J, González-Álvarez JL et al. (2025). Enhancing the assessment of coercive control in Spanish femicide cases: A nationally representative qualitative analysis. *J Fam Violence*, 40:237-248.
- Waldrop AE, Resick PA (2004) Coping among adult female victims of domestic violence. *J Fam Violence*, 19:291-302.
- Wallin MA, Holliday CN, Zeoli AM (2022) The association of federal and state-level firearm restriction policies with intimate partner homicide: A re-analysis by race of the victim. *J Interpers Violence*, 37:16509-16533.
- Walz C, Eifert S, Görg J, Schwarz CS, Steffan C, Brettel H et al. (2025). Gender differences in homicides. A comparative analysis of 106 fatalities in forensic autopsy data. *Forensic Sci Med Pathol*, 1:193-202.
- Wetzstein I, Prinzellner Y, Kröpfl E (2024) Femicide coverage in German-language news. A content analysis of Austrian, German, and Swiss newspaper articles from 2018 to 2020. *Fem Media Stud*, doi: 10.1080/14680777.2024.2417996.
- Whittington R, Haines-Delmont A, Bjørngaard JH (2023) Femicide trends at the start of the 21st. century: Prevalence, risk factors and national public health actions. *Glob Public Health*, 18:2225576.
- WHO (2012) Understanding and Addressing Violence Against Women: Femicide. Geneva, World Health Organization.
- WHO (2024) Violence against women. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (Accessed 01.05.2025).
- Wikipedia (2025) Marital rape laws by country. https://en.wikipedia.org/wiki/Marital_rape_laws_by_country#A (Accessed 18.05.2025).
- Wilson MJ, Mansour K, Seidler ZE, Oliffe JL, Rice SM, Sharp P et al. (2025). Intimate partner relationship breakdown and suicidal ideation in a large representative cohort of Australian men. *J Affect Disord*, 372:618-626.
- Wilson RF, Fortson BL, Zhou H, Lyons BH, Sheats KJ, Betz CJ et al. (2023). Trends in homicide rates for US children aged 0 to 17 Years, 1999 to 2020. *JAMA Pediatr*, 177:187-197.
- Yılmaz E, Kumral B, Canturk N, Erkol Z, Okumus AM (2015) Analysis and comparison of domestic femicide cases in the cities of Diyarbakir & Tekirdag, Turkey: A preliminary study. *J Forensic Leg Med*, 34:17-23.
- Zara G, Freilone F, Veggi S, Biondi E, Ceccarelli D, Gino S (2019) The medicolegal, psycho-criminological, and epidemiological reality of intimate partner and non-intimate partner femicide in North-West Italy: looking backwards to see forwards. *Int J Legal Med*, 133:1295-1307.
- Zara G, Gino S (2018) Intimate partner violence and its escalation into femicide. Frailty thy name is "violence against women". *Front Psychol*, 9:1777.
- Zeoli AM, Kwiatkowski CC, Wallin MA, Brown K (2021) Criminal histories of intimate partner homicide offenders. *Homicide Stud*, 27:229-247.
- Zeoli AM, Malinski R, Brenner H (2020) The intersection of firearms and intimate partner homicide in 15 Nations. *Trauma Violence Abuse*, 21:45-56.
- Zeoli AM, Malinski R, Turchan B (2016) Risks and targeted interventions: Firearms in intimate partner violence. *Epidemiol Rev*, 38:125-139.
- Zimmerman GM, Fridel EE, McArdle K (2022) Examining the factors that impact suicide following heterosexual intimate partner homicide: Social context, gender dynamics, and firearms. *J Interpers Violence*, 38:2850-2880.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olunduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Etik Onay: Bu çalışma bir derleme yazısı olduğu için etik onaya gerek yoktur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.

Authors Contributions: The author(s) have declared that they have made a significant scientific contribution to the study and have assisted in the preparation or revision of the manuscript

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Ethical Approval: This review study does not require ethical clearance.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.

Financial Disclosure: No financial support was declared for this study..